The Byelorussian Times

ЧАС
Двумоўны беларускі
часапіс у З.Ш.А.

No.5–6 P.O. Box 141, Whitestone, N.Y. 11357 October 1976

THE GOLDEN AGE OF BYELORUSSIAN CULTURE

The 16th century, and partly the 15th century, are generally referred to as the Byelorussian "Golden Age". This was the time of a tremendous social change and cultural progress in Byelorussia – a period of Renaissance and Reformation.

Characteristically, Reformation in Byelorussia was accompanied by none of the religious atrocities commonly found in Western Europe. Religious and political tolerance was the rule, and at this time Byelorussia was at the forefront of cultural progress in Eastern Europe.

This cultural experience greatly distinguishes the Byelorussian people from their oppressors, the Russians, even today. Russians had no Renaissance, no Reformation, and no reprieve from tyrants to this date.

Editor

Europe suffered from the effects of religious fanaticism, from persecutions and from inquisitions, the enlightened atmosphere in Byelorussia permitted Symon Budny, a philosopher, theologian and a desciple of Michael Servetus, to freely preach, publish and to disseminate his religious ideas. This took place at the time when in Geneva, Michael Servetus was burned at the stake for his "heretic beliefs."

It was this tolerance of all ideas and an almost unlimited freedom of speech, conscience and faith, which led Todar Eulasheuski, a Byelorussian writer of the late 16th century, to call that century *golden*.

Historically Byelorussia was known as *Litva* and the Byelorussian State as the *Grand Duchy of Litva*. The name Byelorussia was introduced as a substitute name for Litva by its aggressor neighbor from the east, Russia. Very cleverly the name Litva was "transferred" to another nationality with only a minor change, whereby the Russians had hoped to make the people's name and their history foreign to themselves. Acceptance of the russified term "Byelorussia" was very gradual, and succeeded, although not fully, only because of long years of Moscow's oppression and occu-

continued on page 2

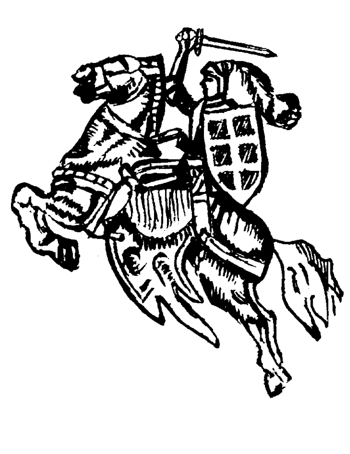

BYELORUSSIAN NATIONAL EMBLEM

Byelorussia, a charter member of the United Nations, and today a constituent Republic of the U.S.S.R. into which she was forcibly and illegally incorporated, is a country of rich cultural and national heritage dating back a thousand years. Soviet Russia is using its "Operation Rewrite" to obscure this fact and in its place promotes its own thesis, namely that "only with Soviet help did the Byelorussian people attain their nationhood."

In reality, the political and cultural role that Byelorussia played, especially during the time of her *Golden Age* in the 16th century, had a paramount impact on Eastern Europe. In Byelorussia this was an era characterized by advanced democracic basis of life and by religious and political tolerance hardly found anywhere else in Europe at that time. While most of

Senator Buckley on the USIA Policies

VIEWS BYELORUSSIAN BROADCASTS BY THE VOICE OF AMERICA AS A TEST OF THE 'FREE FLOW OF INFORMATION' PART OF THE HELSINKI AGREEMENT

WARNS THAT THE U.S. MUST NOT BECOME A PARTY TO RUSSIFICATION

DEPLORES THE LACK OF AMERICAN GUIDES WITH A WORKING KNOWLEDGE OF THE LANGUAGE OF THE LOCAL POPULATION AT THE AMERICAN EXHIBIT TOURS IN THE USSR

In his letter of September 9, 1976, to Mr. James Keogh, Director of the U.S. Information Agency (USIA), Senator Buckley notes that the Voice of America does not broadcast in Byelorussian, and citing *The Byelorussian Times* article on this matter, urges the Agency to implement the Byelorussian service.

In the same letter Senator Buckley also refers to his earlier correspondence with Mr. Keogh with regard to the USIA tours into non-Russian Republics of the USSR and the lack of American guides with a working knowledge of the language of the Republics. An example of such a tour is the recent U.S. exhibit in Minsk, entitled "The Technology for American Home", where the Russian-speaking American guides were often heckled and otherwise offended. This was, for the most part, due to the Kremlin's anti-American policy, but, "pushing Russian" by the Americans most certainly contributed to these hostile feelings.

The present USIA policies toward Byelorussia at the Voice of America, and on its tour of Minsk, are examples, according to Senator Buckley, of "two situations which only strengthen the Soviet policy of destroying the cultural autonomy of the nations which they forcibly incorporated into the USSR. The free development of various cultures is a long held American value and we must not unwittingly become party to the Soviet russification programs."

Senator Buckley reminds us that the Final Act of the Helsinki Agreement "guarantees" free flow of information, and, in conclusion, states that the initiation of Byelorussian broadcasts by the Voice of America would be "an opportunity to help implement this ideal and to test the Soviet commitment to the Accords signed in Helsinki last year."

(For the text of Senator Buckley's letter, see page 11)

President Ford honors ethnic leaders at a dinner in New York

On October 12, 1976, a Republican Party fundraiser, the so-called "Salute to the President Dinner" was held in the New York Hilton Hotel. Nearly one thousand persons contributed one thousand dollars each to be at the dinner with President Ford, to meet him, and to talk informally with other distinguished Republican Party leaders, particularly at the reception prior to the dinner. Among those present were the Vice President Nelson A. Rockefeller, Mary Luise Smith, Chairman of the Republican National Committee, Richard M. Rosenbaum, Chairman of the New York Republican State Committee. Senator James L. Buckley, Senator Jacob Javits, and many more.

Such dinners are common in an election year, however this particular dinner broke precedent when 23 ethnic leaders, representing ethnic Republican clubs, were invited as guests and were seated with President Ford at the dias. This was the first time that the nationality leaders were so honored by the President of the United States. Byelorussian-American Republican Club of New York was represented at the dinner by its president, Dr. Roger Horoshko.

The dinner followed the morning press conference in Washington D.C. at which President Ford has clarified the remarks on Eastern Europe he had made earlier during a debate with Governor Carter. In making the clarification, President Ford has restated his longstanding commitment to freedom and independence for all nations of Eastern Europe. Again at the dinner the President made a short reference to this matter, and thanked the ethnic leaders for their support.

У СЬВЯТЛЕ ХРЫСТОВАЙ НАВУКІ...

Працяг з 12-й бачынкі

Ці я змагу пагаварыць з Вамі больш на гэтыя тэмы, будзе ўжо залежаць ад Вас.

А тымчасам, жадаю Вам радасьці зь неба й усякіх посьпехаў.

З глыбокаю пашанаю да Вас і любоўю ў Хрвсьце,

Архіепіскап Васілі.

The Byelorussian Times
ЧАС
P.O. Box 141, Whitestone
New York 11357, U.S.A.
A Byelorussian Newspaper
Published six times a year
Publisher,
Dr. Roger Horoshko
Subscription $5 per year
„ЧАС"
Двумоўная
беларуская газэта
Выходзіць 6 разоў на год
Выдавец,
Др. Р. Гарошка
Падпіска 5 даляраў на год

The Golden Age of Byelorussian Culture

continued from page 1

pation of Litva. Today Byelorussia is the "official" name of the once proud Litva. The existence of the Byelorussian Soviet Socialist Republic and the Byelorussian membership in the United Nations under that name, are the practical reasons for its wide use. Litva should not be confused with the present day Lithuania, which under its historical name of Zhamoyc (Samogitia in Latin), was but a small part of the Grand Duchy to which it was semi-permanently annexed. On several occasions Zhamoyc was traded by Litva in return for favorable military settlements with her neighbors.

Dr. Francisak Skaryna in his printshop
Oil painting by P. Serhievich

BYELORUSSIA THE CROSSROADS OF EAST AND WEST

During the last quarter of the 15th century, the Grand Duchy of Litva attained its maximum territorial expansion, encompassing vast territories from the Baltic to the Black Seas. To the east the boundary reached to within eighty miles of Moscow. Byelorussian lands formed the nucleus of this huge state and Byelorussian people were its masters both politically and culturally.

Simultaneously with the territorial growth of Litva, commerce expanded. The rivers Nioman, Dzvina, Dniapro, and the various overland trade routes connected Byelorussia with countries of Western and Eastern Europe. Along these routes also came new cultural and spiritual ideas and influences of the Western and Byzantine civilizations. The synthesis of these two cultural elements occuring on the substrata of Byelorussia's own national traditions later became the cultural characteristic of the Byelorussian people.

Cultural ties of Byelorussia with the West were also maintained through the educational opportunities which the Byelorussian youth had found at the Universities in Prague, in Germany and in Italy. A great number of Byelorussian statesmen, officials and well-to-do citizens used these opportunities to educate their sons, and through them Byelorussia was exposed to a continuous stimulating flow of progressive and bold ideas of the Renaissance and the Reformation.

Especially fruitful contacts with Western Europe were in the arts — painting, architecture and graphic arts. Churches, castles, palaces and city halls were being built or renovated in the Gothic style, in the styles of the Renaissance and later in the Baroque style. In the 16th century an original Byelorussian building style was developed which combined harmoniously the Gothic and Byzantine forms with local architectural traditions. Excellent examples of this "Byelorussian Gothic" style are the churches in Mazheiki, Synkavichy and Suprasl.

BYELORUSSIAN AN INTERNATIONAL LANGUAGE

An important prerequisite for the fast pace of development of Byelorussian writing and literature during the *Golden Age*, was the high level of development of the Byelorussian literary language attained previously. For centuries the Byelorussian language was not only the language of everyday use and religious writing, but also the official language of the Government of the Grand Duchy of Litva, and not only in Byelorussian lands, but also in all other lands comprising this state.

Byelorussian language was used widely by the Orthodox Church which served 80% of the population of Litva. Only in liturgy and other prescribed services was Church-Slavonic retained. The Catholic Church of Litva used Byelorussian side-by-side with Latin. Scholars and preachers of the Reformation used Byelorussian language in their writings and publications. In the 16th century, Byelorussian was also introduced into the Holy Books (Koran) of a small but politically significant Muslim population of Litva.

The dominant political and cultural position of the Grand Duchy of Litva in Eastern Europe inevitably led to the wide use of the Byelorussian language beyond its borders. Trade and peace agreements with other states of Eastern Europe were written in Byelorussian. The Great Dukes (ruling monarchs of Litva — Kings) used Byelorussian language in their correspondence and relations with the rulers of states and regions in Eastern Europe, among them Muscovy (Russia), Great Novgorod, Tsver, Pskou, the then German Riga, Poland, Moldavia, Walakhia, and the Tartar Khanates. The rulers of these states, as a rule, replied to the Great Dukes of Litva also in Byelorussian.

Latin was the only other language used by Litva in diplomacy, and its

continued on page 6

WOMEN'S MINISTRY IN THE CHURCH*

Militza Zernov

The question of the ordination of women to the priesthood has become a lively and disturbing issue over the the Christian world, and since it is often asked what is the attitude of the Eastern Orthodox Church to this problem, I should like in this article to outline my reaction as an Orthodox woman.

The problem of the priesthood for women has never existed in the Orthodox Church, nor does it arise today. We Orthodox women are often grieved by the aggressiveness of some Western women of different denominations in support of this innovation, and are astonished at the reasons put forward for it. The difference in our attitude, I think, lies deep in the difference of the Orthodox understanding of the nature of the Church: for us the Church is primarily an organic body, a family without clerical predominance and with a variety of ministries. The woman has a vital ministry to fulfill in the Orthodox Church and her sense of responsibility for it is, at times, even greater than that of men. An example of this is the decisive role of Orthodox women under Soviet religious persecution. In the first years of Communist rule the government supported a splinter group called 'The Living Church', but it was defeated by strong and spontaneous opposition on the part of women.

The woman should not lose her womanly nature in her ministry within the Church. This has always been felt instinctively by all Orthodox women born and bred in the Orthodox tradition. Theologically this attitude has been strikingly formulated in our time, as for instance in a fascinating book by the late Paul Evdokimov, *La femme et le salut du monde* (Paris 1958). In it he places the role of the woman very high indeed, her greatest contribution being according to her special *charisma*; in his words, it is to be 'a giver and protector of life', 'an inspirer, quick to detect and foster and guide from within the spiritual thirst', as is so beautifully symbolized in the miracle of Cana. She is an example of humility, so that it is natural for her to accept the role of being a helper and to have a second place.

Certainly woman can perform various secular jobs that man was good at from time immemorial, and she is quick to adapt herself to this; but even in the field of secular professions she should, in my opinion, endeavor to develop ecpecially her womanly gifts, and should not merely imitate men. It is a task of our age to discover the powers and limitations of woman's nature. In the Church, its essentially sacramental and hierarchial character determines the form of service in it for everyone, including women. Each has his or her distinctive vocation, each is equally important and equally active, from the verger to the Patriarch.

The sacrament that places the Orthodox woman in the center of church life is the sacrament of Chrismation, which corresponds to the Western sacrament of Confirmation. It conveys the gift of the Holy Spirit on its recipient. In our church practice it follows immediately after the sacrament of Baptism. In the case of the newborn child, Baptism and Chrismation together make the infant a full member of the Church, enabling him to receive the grace of Holy Communion. The sacrament of Chrismation may be regarded as an *ordination* to the first Order of the 'Royal Priesthood' — the *Lay Order*. In this 'ordination' lies the important ministry of every Orthodox woman. Together with lay men the women form the body of the Church, the praying and living body, without which the Church cannot exist; for no Liturgy can be celebrated without the people's participation, and no priest can be ordained without the acclamation 'He is worthy!' *(axios)* from the people.

The participation of lay members, both men and women, in our services and especially in the Eucharist, is felt very realistically and very strongly. They are concelebrants with the clergy and perform an indispensable role not only by reading and singing but by praying together with the priest. Our (most of the time) silent congregation may seem passive to the Western newcomer, but it is in fact intensely engaged in the service. Thus women are concelebrants to the same degree as men. Likewise, in all forms of lay service in the Church, women perform all the functions men perform: missionary and social activities, teaching, reading and singing at the services, leading the church choir, taking part in administration, acting as parish wardens, and so on. Together with lay men and clergy, women are thus responsible for the very ex-

When U.S. officials visit the Russian empire

Often the question confronting U.S. officials visiting the Soviet Union is whether to meet with the officials of the Soviet Socialist Republics, or to ignore them and meet only with representatives of the central Moscow government. Senator Charles H. Percy (R. Ill.), for example, during his visit to the USSR chose the latter course, justifying it on the grounds that his meetings with representatives of the National Republics would have given an impression that the U.S. has officially recognized their incorporation into the USSR. Despite Senator Percy's good intentions, his refusal to meet with leaders of the National Republics is exactly what Moscow wants. Senator Percy is a staunch supporter of the rights of the Captive Nations and, therefore, the question of recognition or non-recognition of the Soviet-dominated regimes of the National Republics requires more detailed analysis.

The question is really much more complex than the recognition of Communist regime. It concerns the recognition by the U.S. of the nation sui-generis, separate and apart from Russia, with the local Communist regime being, for the moment, only incidental to the central question.

This question arises because of the determined effort by Russia to assimilate all the non-Russian peoples of the USSR into a single Soviet nation under a single government in Moscow. Strangely, the U.S. Department of State appears to be in agreement with this process of assimilation for it already bestows upon the USSR the status of a "nation" instead of using the correct term of an empire-state. Likewise, the United States Information Agency (USIA) already, for all practical purposes, assumes that Russian is the sole language of the USSR. For example, on the USIA sponsored tours of the USSR American guides speak only Russian ignoring the fact that over one half of the Soviet Union's population is not Russian. It is for reasons such as these, that the U.S. and its elected representatives must pay more attention to the non-Russian albeit Communist regimes in the USSR, or else these nations may lose even their formal appearance as political entities, which would serve neither the interests of the nations involved, nor those of the U.S.

However, it would serve Moscow's purposes very well, indeed, if the world forgot about the National Rupublics in the USSR. Byelorussia, for example, is perhaps endangered the most among the larger National Repeblics. As Ukraine and Russia, Byelorussia is basically a Slavic nation, but being the smallest of the three, it is most vulnerable to national destruction. Moscow has already prepared a *very special history* for Byelorussia, which states that "only with the Soviet help did Byelorussia attain statehood and independence." This of course, ignores Byelorussia's 600 year old history as an independent nation under the name of Litva which the Russians prefer to forget since it does not serve their purposes. In fact Russians were instrumental in pushing through this name change from Litva to Byelorussia. But the change in the name was only peripheral, since the historical name Litva, with only a minor change, was "transferred" to another nationality presently in the USSR. All this was designed to assimilate the Byelorussian people, but most important, to destroy their history, thereby helping Moscow to expand its Empire.

Therefore, if the U.S. officials choose to disregard the Soviet regimes in the National Republics while paying their respects to the central government in Moscow, they disregard not just a puppet Soviet regime, but more importantly, they ignore a whole people as a nation. In so doing these U.S. officials fully serve Moscow's purposes of making the world forget about these captive peoples, so that eventually Moscow can, with the world's approval, proclaim a single Soviet nation.

It is noteworthy that during his last year as President of the United States, Richard Nixon visited Soviet Byelorussia, met with its officials, attended a reception and a dinner held in his honor in Minsk, and visited some of the Byelorussian historical monuments. President Nixon's visit was very important to the Byelorussian people because it gave them a tremendous boost in morale and in a large measure counteracted Moscow's denationalization programs in Byelorussia. During this visit to the USSR, President Nixon saw his priorities clearly, and he knew where his presence would do the most good for the people. It is unfortunate that some of the other U.S. officials often get their priorities reversed.

Indeed, the United States should expand its economic, cultural and political relations with the National Republics of the USSR sepatately from those with Moscow. At the same time, such recognition of the Republics will weaken Russian domination of Eastern Europe and will serve the United States' foreign policy interests in preventing an organic Russian hegemony in Europe.

The basic principle that today should be our guide in these and similar situations is not that Communism is bad, which it is, but that Russia is worse and is the main carrier of the Communist disease. Once Russian control over the nations of the USSR and its satelite world is broken, then these nations by themselves will soon cease to be Communist.

Father Gregory

NEWLY APPOINTED TO THE ST. CYRIL OF TURAU PARISH

Father Gregory Kistner, newly appointed to the parish of St. Cyril of Turau Cathedral, Brooklyn, New York, by his Eminence Archbishop Andrew, Metropolitan of the Byelorussian Autocephalic Orthodox Church, returns to the city of his birth after an absence of eighteen years. Father Gregory, a convert to Orthodoxy, has been engaged in both parish and missionary work in the states of New York, Connecticut, Pennsylvania, and Ohio since his ordination to the priesthood in 1964. His last assignment before being appointed to the Brooklyn parish by His Eminence was as rector of a small Orthodox parish in Niagara Falls, New York, where he designed and supervised the building of a new church in 1971. Father Gregory presently resides with his mother in Ozone Park, Queens, New York.

---

istence of the Church, both material and spiritual. It is significant that the Orthodox Church has always had lay theologians in clerical orders.

After the first Order of lay Christians follows the *Order of the Diaconate*, which was fully open to women during the first centuries of Christianity.[1] In the New Testament there are indications of the existence of women in the diaconal role: the chief example is Phoebe, said by St. Paul to be a *diakonos* of the Church of Cenchrea and to have helped many, including St. Paul himself (Romans 16:1–2).

The ritual of ordination of deaconesses in the practice of the Orthodox Church during the 6th–8th centuries was as follows. Exactly parallel to the ordination of deacons, deaconesses received liturgical ordination through the laying-on of hands by the bishop. It took place before the Litany that precedes the Lord's Prayer ('Having remembered all the saints..'). Until then the future deaconess, like the future deacon, stood before the iconostasis; she wore a veil. She was then led through the Royal Doors to the bishop. The prayer of ordination began: 'O holy and almighty God, thou hast sanctified the female sex through the birth according to the flesh of thine only-begotten Son from a Virgin, and thou hast bestowed the grace and power of thy Holy Spirit not only on men but on women. . . .' After other prayers of ordination the bishop placed on her the *orarion* (stole), such as the deacons wear. Later she received Communion from the bishop in the same way as the deacon; then he placed the Holy Chalice in her hands. She took it and placed it on the Holy Table (but did not in those times bring the Chalice out for Communion: this was done by the deacons, who were much more numerous than the deaconesses). The ordination of deaconesses is thus evidently envisaged as ordination to a *major* order.[2] Deaconesses were forbidden to marry after ordination and in Byzantine civil law were regarded as members of the clergy *(kliros)*.

The duties they performed were many-sided, they assisted priests at baptisms and took communion to sick women. Apostolically, they instructed women catechumens and prepared them for baptism; they supervised the religious education of orphans, and helped with catechism classes for children. Pastorally, they were generally responsible for the good behavior of Christian women and children in their parishes, both inside and outside the church, advising them over the problems of family life. Deaconesses consecrated their lives to works of mercy, looking after the sick, helping the poor and visiting the prisoners. In all these functions they acted in a very real sense as assistants to the parish priests, along with deacons. But, like the deacons, they did not preach in church, nor did they baptize (except in emergency), nor celebrate the Eucharist; and so it is clear that they did not have priestly duties.

Deaconesses played a great part in the life of the early Church, as can be seen from the striking examples of deaconesses canonized as saints. St. Olympias(+410), the most gifted and celebrated of the deaconesses, was a close collaborator with and friend of St. John Chrysostom, whom she so gallantly supported. In his letters he speaks of 'the virtues of her saintly soul, of her humility, her patience, the power of her love, capable of conquering the resistance of stone, diamond and steel'.[3] The deaconesses of those times often came from noble families. They would renounce the remuneration due them from church funds and offer their wealth to the service of the Church and for deeds of mercy. St. Olympias' philanthropy stretched far beyond Constantinople into Greece, Asia and Syria.

The majority of deaconesses were virgins, but married women could be ordained deaconesses after being separated from their husbands, either by death or by mutual agreement. Such were St. Nonna (+374, aged nearly 100), the mother of St. Gregory the Theologian, and St. Theosevia, the wife of St. Gregory of Nyssa, who was ordained deaconess when her husband became bishop. At her death, St. Gregory the Theologian sent a letter of consolation to her husband, calling her 'truly holy, the glory of the Church, the adorment of Christ, a gain to our generation, a cause of boldness and assurance to all women'.[4]

The order of deaconess continued almost to the end of the Byzantine Empire. Later there were very few deaconesses, and mostly in the monasteries. Unfortunately this order gradually disappeared in the Orthodox Church; but in our times there are signs of restoration, and there are no

theological or canonical reasons against its revival. In modern Greece a special school for deaconesses was founded in 1957. Deaconesses are trained there for social and teaching functions, but they are not as yet ordained.

The Order of the Diaconate is followed by the Orders of the Priesthood and the Episcopate. The reason why the Orthodox Church has no women priests lies in its conception of the character of the priesthood. While many of the priest's functions — spiritual direction,[6] teaching, administration — are open also to lay Christians, his central function of presiding at the eucharistic action — the perpetuation of our Lord's Last Supper, the heart of Orthodox church life — cannot be performed by a woman. In the Eucharist, the priest symbolizes Christ. For us Orthodox women, the very idea of presiding at the Eucharist and representing Christ seems unthinkable, and this is not because of our social backwardness! The arguments put forward for the priesthood of women seem to us the result of an inferiority complex, a desire for elevation, 'equality'. Yet ordination to the priesthood is not a 'promotion', but a special function to which the woman is not called. Often we wonder: Can this movement for the ordination of women in the Western Churches possibly be a result of the domination of the clergy at the expense of the laity, or of the fact that there are no clearly defined roles for lay men and women; and may it not also be the result of the attitude of men in the West to women, who perhaps see in them a charming but a weaker and inferior sex? It may appear paradoxial, but all this is absent in Orthodox circles. The Orthodox woman is generally free from an inferiority complex.

I think the real root of this difference lies in the place that the veneration of the Mother of God, the Theotokos, has in the Orthodox Church. It is because of her that the woman is not merely tolerated but honored in our churches. She feels at home in them. She comes with babies in her arms, bringing children with their noise and movement and chaos sometimes — children feel also 'at home' in their heavenly 'Father's House'. It is from the 'maternal-feminine', in the words of Evdokimov, that the human being receives 'the indestructible nostalgia of the heavenly Kingdom, long before he meets the priest and the bishop'. And when there is a shortage of vocations to the priesthood, are not the mothers to be blamed?

It is instructive to study the ranks of women venerated as saints in the Orthodox Church:

St. Nina (4th century), called 'equal to the Apostles', who converted to Christianity the Georgian nation.

St. Marcina (4th century), the eldest of a family of ten, who reared her brothers and sisters in a truly Christian fashion. As a young woman of rare beauty and powerful intellect, she refused to marry when her fiance died, but chose an ascetic life of monastic endeavor. A beloved abbess to her own community, she was a true tutor in theology to her three brothers: St. Basil, Bishop of Casarea, St. Peter, Bishop of Sebasteia, and St. Gregory, Bishop of Nyssa, who called his sister 'the great one'.[7]

St. Militza (14th century), first a happy queen and mother, then a wise regent under Turkish domination, and finally foundress of women's monasteries in Serbia.

St. Olga (10th century), who embraced Christianity some years before her grandson, St. Vladimir.

St. Iulianiia (Juliana) Lazareuskaia (15th century), the mother of a large family.

We look up to these holy women for an example, but the one constant, supreme example and the highest ideal remains for us the Virgin Mary, 'more honored than the Cherubim and more glorious than the Seraphim', an eternal example of humility, yet one on whose *fiat* depended the salvation of the human race. She is seldom depicted on our icons with a regal crown, nor is she only a virgin but also a real mother of us all, one of us, humble, near to us, ready to listen and help. She was never called to fulfil any

continued on page 12

President's statement

REMARKS OF THE PRESIDENT TO ETHNIC LEADERS

On October 12, 1976, President Ford met with ethnic leaders in the White House in order to correct a mistake he had made earlier in a debate with Governor Carter, when he had said that "Eastern Europe is nor under Russian domination." The text ot tne President's remarks is printed below:

I appreciate this opportunity to meet with you today because I want to set the record straight on an issue that has received prominent attention in the past week — the question of Soviet domination of Eastern Europe.

Let me be blunt: I did not express myself clearly when this question came up in the debate last Wednesday night. So that there can be no doubt where I stand, let me spell out precisely what I believe:

— FIRST, the countries of Eastern Europe are, of course, dominated by Russia. Were it not for the presence of more than 30 Soviet divisions there now, the countries of Eastern Europe would long since have achieved their freedom.

— SECOND, the United States never has, does not now, and never will recognize, accept or acquiesce in this Soviet domination of Eastern Europe.

— THIRD, the peoples of Eastern Europe yern for freedom; while their countries may be physically dominated, their spirit is not. Their spirit has never been broken and never will be. And some day they will be free.

That, ladies and gentlemen, is the essence of my position. It is what my commitment to the dignity of man and his inalienable right to freedom compels me to believe. It is what my whole record of public service has demonstrated I believe. And any man who seeks to persuade you that I think otherwise is engaging in deceit and distortion.

The original mistake was mine. I did not express myself clearly; I admit it. But in the last analysis, my record of 30 years of service in the Congress, as Vice President, and as President must speak for itself. More than a year ago, in July of 1975, I said that, "It has always been my policy ever since I entered public life, to support the aspirations for freedom and national independence of the peoples of Eastern Europe — with whom we have close ties of culture and blood - by every proper and peaceful means." I stand by that record today, and I am proud of it. I welcome making it an issue in this canpaign.

Tough, hard-headed experience is what counts in America's foreign and defense policies.

That's the kind of experience President Ford has. It's the kind of experience Jimmy Carter doesn't have.

To President Ford, foreign policy and defense policy are not separate matters. They have to be thought of *together,* because one affects the other.

The President is angered by those who want to slash billions of dollars from America's defense budget—the way Jimmy Carter does. He knows that a weakened American defense hurts our ability to act from a position of strength.

In Europe, it would mean a weakening of our commitment to NATO— and that would mean a less effective NATO. Has Jimmy Carter *really* considered the terrible effect that a weakened NATO would have on the security and morale of the anti-communist forces in each country—and, particularly, on the brave, freedom-loving people of *Eastern* Europe?

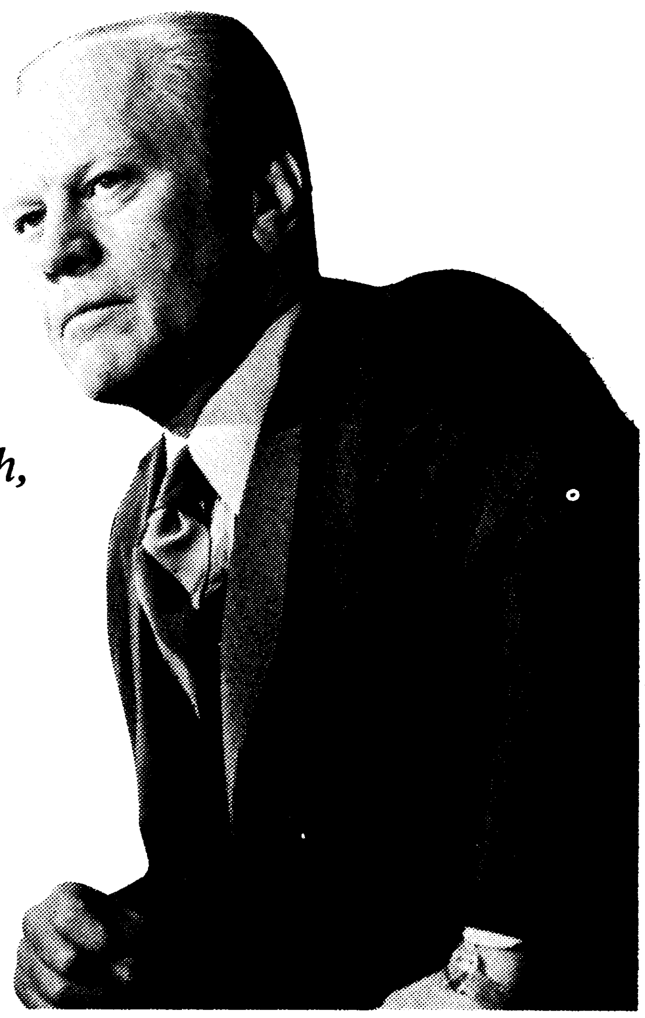

President Ford has. That's why he's put the money where it's needed. In the nation's defense budget. In support to NATO. In our Mediterranean naval fleet. In the Voice of America. In Radio Free Europe.

He's a President who acts from *tough, hard-headed experience.* It's that experience which has enabled him to keep America at peace. It's that experience which Americans would lose if Jimmy Carter became President.

Keep an *experienced* President working for America's Peace and Security!

THE PRESIDENT FORD COMMITTEE, JAMES A. BAKER, III, CHAIRMAN, ROYSTON C. HUGHES, TREASURER

Comunique of the Byelorussian Canadian Alliance

IN MEMORIAM: Ales Hrycuk

With deep regret the Byelorussian Canadian Alliance announces the passing of a distinguished member and former president of the Executive Committee, Ales Hrycuk, on May 30, 1976 in Kingston,Canada. The Byelorussian Canadian Alliance expresses its condolences to Mr. Hrycuk's wife, Volha, and daughter Juliana.

BRANCH OF THE BCA IN OTTOWA

Last year a new branch of the Byelorussian Canadian Alliance was formed in Ottawa. Mr. Janka Survilla was elected president and Mrs. Alina Skurat-Nhai secretary-treasurer. The new organization soon became a founding member of the "Canadian Committee of European Captive Na tions." Two members of the BCA, Mrs. Alina Skurat -Nhai and Mrs. Ivonka Survilla, took active part in the "Ottawa Women Multicultural Conference" in which 170 representatives of 60 ethnic groups participated. Mrs. Ivonka Survilla was the Program Chairman and Chairman of the "Ethnic Woman Work Shop" and appeared three times on Ottawa television and once on radio programs.

THE SECOND CANADIAN CONFERENCE ON MULTICULTURALISM, sponsored by the Canadian Consultative Council on Multiculturalism, was held in Ottawa in February 1976. The Byelorussian delegation to the conference included: (1) Dr. Raisa Zuk-Hryskievic, a member of the Canadian Consultative Council on Multiculturalism and secretary of the Executive Committee of the BCA; (2) Mr. V. Kosciukievic, President of the Executive Committee of the BCA; and (3) Mr. Paul Pashkievich representing the Byelorussian Youth Organization.

The *Museum of Man* in Ottawa, had arranged an exhibit for the Conference which clearly demonstrated the multicultural character of the Canadian people. One of the best examples of this multicultural mosaic was the Byelorussian exhibit featuring elaborate and artistic items of Byelorussian culture. A sign at the Byelorussian exhibit stated that Byelorussians are very proud of their rich national culture. The conferees were very pleased to note that the *Museum of Man* had selected Byelorussian exhibits as among the most interesting examples of the various cultures of Canada.

BYELORUSSIAN INDEPENDENCE DAY, MARCH 25, is traditionally observed in Toronto by the Byelorussian Coordinating Committee of Canada, which is comprised of five Byelorussian organizations: (1) The Byelorussian Canadian Alliance, (2) Byelorussian National Association, (3) Self-Help of Oshawa, (4) Byelorussian Youth Organization of Canada, and (5) The Byelorussian Institute of Arts and Sciences. The BCA's role in the Coordinating Committee is very significant in that Dr. B. Rahula, Vice President of the BCA is also the President of the Coordinating Committee, and the secretary of the BCA is also the secretary of the Coordinating Committee.

This year, as in the past years, David Crombie, Mayor of the City of Toronto, proclaimed the week of March 22–29 as "Byelorussian Week" in Toronto and the Byelorussian white-red-and-white flag was raised over the City Hall during that time.

The observance of Byelorussian Independence also included a traditional commemorative meeting in Toronto. Mrs Ivonka Survilla presided at the meeting, and Dr. R. Zuk-Hryskievic delivered the key-note speech. Mrs. Margaret Campbell, Q.C., Member of Parliament, greeted the audience in behalf of the Government. A vocal quartet from New York graciously entertained the guests.

"CITIZENSHIP DAY" was observed in Toronto at a special reception honoring the Lieutenant Governor, the Honorable Pauline McGibbon. Dr. Vincent Zuk-Hryskievic, the President and the secretary of the BCA represented Byelorussians at the reception.

A BIBLIOGRAPHY OF MULTICULCURAL RESOURCE MATERIAL is being compiled by the Ministry of Culture and Recreation and the Ministry of Education of Ontario. The secretary of the Executive Committee of the BCA forwarded nearly one hundred references to existing Byelorussian source materials in the English and French languages. The BCA wishes to express its gratitude to Dr. Vitaut Kipel, treasurer of the Byelorussian Institute of Arts and Sciences in New York, for his help in preparing a Byelorussian bibliography for publication. It is hoped that a significant part of the submitted materials will be published in the Bibliography of the Canadian Ethnic Groups.

AN "ETHNIC DIRECTORY OF CANADA, 1976" has been published in Calgary, Alberta. Page 72 contains seven references to Byelorussian organizations in Toronto.

"CARAVAN 76". For the sixth consecutive year the Byelorussian Youth Organization of Canada sponsored a "Miensk Pavilion" as part of the CARAVAN. "Miensk" was located at the Byelorussian Religious and Civic Center in Toronto, which is partially owned by the BCA. The secretary of the BCA had decorated the Pavilion and had arranged for an exhibit of Byelorussian culture, art and literature.

THE 12-th BIENNIAL CONVENTION OF BYELORUSSIANS OF NORTH AMERICA was held in New Jersey, last September. The Convention was organized by the National Headquarters of the Byelorussian American Association and the New Jersey Branch of the Byelorussian American Association. The BCA contributed only its moral support, and the number of Byelorussian-Canadians at the Convention was very small. That may be due, in part, to the fact that many Byelorussian-Canadians had participated in the Byelorussian Festival held three months earlier in New Jersey and could not undertake a second trip in so short an interval.

THE 26-th GENERAL MEETING OF THE BCA, originally scheduled for May, 1976, did not take place due to circumstances beyond our control. A second meeting scheduled for Labor Day in September 1976. However, since the Biennial Convention of Byelorussians of North America was postponed to that date, the General Meeting of the BCA was cancelled and rescheduled for May 7, 1977.

* * * *

One's success in life often requires him to adopt to surrounding circumstances. Today, in the Multicultural Canada, external conditions require all ethnic groups to blend into the mainstream of Canadian life. In addition to that, the BCA strives to insure that the voice of the Byelorussian is heard and that his path remains visible in Canada.

Toronto September 1976

Byelorussian Canadian Alliance

THE GOLDEN AGE

continued from page2

use was limited to relations with Western Europe.

During the 15th and 16th centuries Byelorussian language played an international role in the diplomatic relations of Eastern Europe similar to that of Latin in the West. A classic example of this occured in 1646 when a dispute arose between Poland and Moscow concerning the language which was to be used in their diplomatic relations. The dispute was settled only after both had agreed to return to the established tradition – the use of the Byelorussian language.

AN ADVANCED LEGAL SYSTEM

The ancient democratic traditions of the Byelorussian people and a mass of accumulated legal and judicial records, provided just the right conditions for a high level of development of law in Litva during the *Golden Age*.

Codification of law already had begun in the 15th century and in 1468 the first compilation of laws of the Grand Duchy of Litva was completed under the title of "The Judgement Book". However, it wasn't until the 16th century that the high level of the Byelorussian legal system was reached with the publication of the judicial code of the Grand Duchy known as the "Litouski Statut" (Litvanian Statutes). The basic principles embodied in this code were deeply rooted in the traditional norms of the Byelorussian common law.

Following two handwritten editions of 1529 and 1566, the first printed edition of the "Litouski Statut" appeared in 1588, and because of its completeness became one of the most authoritative judicial codes in Europe. Byelorussia's neighbors, Moscow and Poland, did not at that time attain a similar achievement in the legal field.

The chief editor and publisher of the third edition of the "Litouski Statut" was the Chancellor of the Grand Duchy of Litva, Leu Sapieha (1577–1633). In all three of its editions "Litouski Statut" was written in Byelorussian. Later it was translated into Latin, Polish, Russian and German. The "Litouski Statut" remained in use for three centuries, and was used even after the Russian occupation of Byelorussia. It was only in 1839 that the judicially binding force of the code was terminated by Czar Nicholas I and Russian laws were imposed on Byelorussia.

BYELORUSSIAN PRINTING

A very important factor in the development of the Byelorussian *Golden Age* was the birth of Byelorussian printing at the beginning of the 16th century. The foremost pioneer of Byelorussian printing was a renowned scientist and humanist of his time, Dr. Francisak Skaryna (1485? – 1540). After obtaining a Doctorate in Liberal Arts and later a Doctorate in Medicine from the Padua University in Italy, Francisak Skaryna set forth as his main goal the dissemination of knowledge and education among his own people with the aid of printed books, and in the language best understandable to them, that is in his native Byelorussian. In 1517–19 in Prague and later in 1522–25 in Vilna, Skaryna published the books of the Bible in Byelorussian translation. This was the *first* Bible printed in Eastern Europe.

Commentaries and introductions to Skaryna's books were filled with expressions od intense patriotism, love of the common people and with religious tolerance. Historians of printing refer to Skaryna's richly decorated and illustrated books as "Slavic Elsevir". (Elzevir was a famous family of book printers in the 17th century Netherlands.) Skaryna's varied interests and activities, typical of the learned men of Renaissance, left a legacy in many areas of Byelorussian cultural life – in religion, literature, art, linguistics, as well as in printing.

Following in Skaryna's footsteps were such men as Symon Bydny, Vasil Ciapinski, Peter Mscislaviec, brothers Lukas and Kuzma Mamonich, Ryhor Chadkievich, and the Orthodox Brotherhood of Vilna. By the end of the *Golden Age* there were over ten publishing houses in Byelorussia. Their books could be found throughout Byelorussia, in the territories of the southern Slavs and even in Moscow despite the fact that there they were banned and often burned as "heretic".

Printed literature was used extensively by the Byelorussian Reformation movement, forcing the Orthodox and the Catholics into a lively debate in print. Consequently, an extensive religious and polemic literature had been accumulated by the second half of the *Golden Age*.

The most prominent representative of the Byelorussian Reformation movement was Symon Budny (1530?–1593). Budny, first a Calvinist and later the leader of Byelorussian Unitarians, was a prolific writer of polemic letters and theological treatises which he wrote in Byelorussian, Polish and Latin, and distributed in Byelorussia, Poland, Switzerland, England, Prussia, and in Hungary. Budny's main work in Byelorussian is a large theological treatise "Katykhyzis" (Niasviz, 1562) which lays down the basis for his reformist ideas and expresses his views on the main social problems of that time.

Among the Orthodox, a notable activist and a reformer of the Orthodox Church of the *Golden Age* was the Metropolitan of the Grand Duchy, Jazep Soltan (Metropolitan in the years 1497–1519). A prolific contributor to the Byelorussian Orthodox writing was Archimandrite Siarhiei Kimbar (1532–1565) of the Suprasl Monastery. The second half of the century marks important literary and editorial activity by Ryhor Chadkievich (1505–1572). In 1575 Orthodox books were being printed in Vilna by Peter Mscislaviec. Famous for both their quality and the number of books published, were the Vilna publishing houses of Mamonich Brothers and of the Holy Trinity Brotherhood.

CONCLUSIONS

This short survey points to a record of remarkable cultural and political achievements of the Byelorussian

continued on page 12

З Паховінаў Маёра Алеся Грыцука

Сумную вестку аб сьмерці маёра Грыцука, атрымалі Беларусы ў Дэтройце ад Др. Барыса Рагулі з Лёндану Онтарыё, ў нядзелю рана 30-га травеня, а пазьней ад Уладыкі Мікалая, які выказаў жаданьне, каб настаяцель Парафіі Сьв. Духа БАПЦ з Дэтройту, айцец Максім присутнічаў і прыняў удзел у паховінах.

Камандзер Беларускіх Вэтэранаў на Чужыне, гэн. Язэп Сажыц адразу заявіў, што паедзе ў Кінгстон на паховіны й прасіў другіх сяброў вэтэранаў і харыстых далучыцца да яго. І так, ужо ў панядзелак 31-га травеня, дэлегацыя Беларусаў з Дэтройту з айцом Максімам і харыстымі: сп-нямі Таняй Плескач, Варай Сажыц і сп-ром Янкам Бруцкім выбраліся ў Кінгстон каб аддаць апошнюю пашану й памаліцца супольна за душу заслужанага беларускага змагара, якога ўсе любілі й шанавалі.

Вечарам у капліцы „Рыд Фюнэрал Гоўм" сабралася многа мясцовых канадыйцаў, прыяцеляў і знаёмых нябожчыка, якія зь вялікім зацікаўленьням і жалобнай увагай прысутнічалі на доўгай і ўрачыстай Паніхідзе. Заслугоўваў на ўвугу цудоўны хор, дзякуючы дапамозе дэтройцкіх харыстых. Адчувалася, што паміма вялікага жалю, Уладыка Мікалай і рэгэнт Сп. Ганько былі паднятыя на духу, маючы нагоду так узьнёсла й шчыра памаліцца за нябожчыка й задэмэнстраваць перад канадыйцамі прыгожасьць беларускай праваслаўнай паніхіды ды зь якім гонарам адпраўляем на вечны супачынак заслужанага Беларуса.

А на паховіны ў аўторак 1-га чырвеня зьехалася ўжо вялікая колькасьць Беларусоў з Канады. Вялікая пахаронная капліца была перапоўненая. Ізноў паніхіда, а пазьней правод дамавіны пакрытай белчырвона-белым сьцягам на галоўныя могілкі ў Кінгстане, дзе нябожчык быў пахаваны.

Над магілай, кароткую разьвітальную прамову, сказаў старшыня Рады БНР Др. В. Жук Грышкевіч. Вэтэраны на „зважай" адсьпявалі: „Сьпі пад курганам герояў". Гэнэралы Б. Рагуля й Я. Сажыц зьнялі з дамавіны беларускі нацыянальны сьцяг і спавіўшы яго ўрачыста перадалі ўдаве сп-ні Олі Грыцук і дачцы Юльяне.

Вельмі глыбока й балюча даткнула прадчасная сьмерць Алеся Грыцука ня толькі сваіх найбліжэйшых, ягоную сямейку, але й сваіх сяброў, знаёмых ды ўсіх тых, хто ведаў нябожчыка.

Беларускія Вэтэраны жадаюць яму, каб Канадыйская зямелька была для яго пухам і лятуценьні яго „Аб Вольнай і Незалежнай Беларусі" споўніліся як найхутчэй.

Вэтэран

ЗАКЛІК Кансысторыі БАПЦ

Кансысторыя Беларускае Аўтакефальнае Праваслаўнае Царквы штогоду зварочваецца да ўсіх вернікаў Беларусаў у вольным сьвеце з просьбай ахвяр на патрэбы нашае Царквы, якія вымагаюць паважных і сталых выдаткаў.

З Ласкі Божае й ахвярнасьці нашых парафіянаў мы асягнулі пэўныя посьпехі ў разбудове нашае Царквы; і яны маглі-б быць лепшымі, каб усе суродзічы пачуваліся да нацыянальнага абавязку сталае дапамогі.

Царква-установа ў Імя Божае. Яна-найлепшая духовая лучнасьць між людзьмі, у любові й пашане адзін аднаго. Тымбалей важная гэтая лучнасьць для нас раскіданых па сьвеце. Для ўтрыманьня-ж Царквы вымагаецца й лучнасьць матарыяльная ў форме ўспамогі матарыяльнай.

Пара было-б уздабыцца на сталую сядзібу Мітраполіі, дзе была-б рэзыдэнцыя Мітрапаліта, Кансысторыя, і пры ёй царкоўныя дапаможныя ўладжаньні, як архіў, бібліятэка ды інш. А на ўсё гэта вымагаюцца сталыя й паважныя выдаткі.

У гэтай неабходнасьці Кансысторыя БАПЦарквы заклікае ўсіх вернікаў сваіх, каб кажны, і ўсе, у меру сваіх сіл, шчодрымі ахвярамі спрычыніліся да ўтрыманьня й разбудовы свае незалежнае Царквы.

Ахвяры просім прысылаць на адрас Кансысторыі ў ЗША, а на іншых кантынэнтах – на адрас Епархіяльнага Кіраўніцтва.

Кансысторыя БАПЦ

Byelorussian Autocephalic Orthodox
Church CONSISTORY
9 River Road
Highland Park, N. J. 08904

Сустрэча Беларусаў Паўночнай Амэрыкі

Група гасьцей, сяброў БАЗА й ЗБК на 12-й Сустрэчы Беларусаў у Гайлэнд Парк, Ню Джэрзі.

Сустрэча Беларусаў Паўночнай Амэрыкі, якая адбылася ў Гайлэнд Парк, Ню Джэрзі, 4–6 верасьня сёлета, нягледзячы на добрае надвор'е, была малалюднай ды слаба зарганізаванай. Дзякуючы малой колькасьці людзей, прысутных сяброў БАЗА й гасьцей, зразумела, што ня мог вытварыцца цёплы сяброўскі клімат, як гэта бывала на папярэдніх сустрэчах.

Другім важным недахопам Сустрэчы гэта – вялікая прастаровая адлегласьць паміж Царквою БАПЦ ў Гайлэнд Парк і Каталіцкаю Царквою ў Самэрсэт. Частыя пераезды з аднаго мейсца ў другое, з Самэрсэт да Гайлэнд Парк і наадварот, не рабілі вялікай прыемнасьці для ўдзельнікаў Сустрэчы.

Трэба мець заўсёды на ўвеце, што Сустрэчы арганізуюцца й для сяброўскіх спатканьняў, для абмены думак паміж блізкімі сябрамі й знаёмымі, апрача афіцыйнай праграмовай часткі.

Варта зацеміць, што на сёляшняй Сустрэчы я вельмі хацеў забачыць свайго блізкага прыяцеля; дамовіліся што спаткаемся дзесь ў Гайлэнд Парк, але, на жаль, спаткацца нам не ўдалося: бо калі я быў у Каталіцкай Царкве, мой прыяцель быў ў Праваслаўнай, і наадварот ды гэтак у нас да „сустрэчы" й не дайшло.

У інтэрэсе нашых грамадзкіх арганізацыяў, вельмі пажадана ўзяць пад увагу недахопы сёлятняй сустрэчы.

– *Прысутны*

ШТО ЧУВАЦЬ?

Ня пытай што чуваць, а пачытай „Месячнік", тагды даведаешся ўсе навіны з нашага жыцьця. Там пішуць: хто дзе й калі падарожнічаў, чый і дзе ладзілі юбілей, ды распішуць на цэлую бачынку, а то й болей; даведаешся хто жаніўся й колькі было прысутных ды чые адбыліся хрэсьбіны.

Далей будзе напісана пра маёўкі пікнікі, дажынкі, бліны, аладкі, запускі, розныя спатканьні, сустрэчы, разьвітаньні, праводзіны, ды, каб не забыцца, аб ігрышчах і скоках. На гэтыя імпрэзы не хапае й сьвяточных дзён, так што й выкарыстоўваюцца вечары працоўных дзён.

Вось гэтак выглядае змаганьне за вызваленьне нашае Бацькаўшчыны паняволенай чырвоным фашызмам.

„Двумесячнік" ідзе іншым шляхам: ягоным заданьнем ёсьць інфармаваць амэрыканскае грамадзтва ды іншыя краіны Свабоднага Сьвету аб нашых беларускіх праблемах.

На маю думку, гэта новы й вельмі вартасны часапіс. Моцна шкадую, што я пражыўшы ў ЗША палову свайго жыцьця, ня ведаю ангельскай мовы, але цешуся, што моладзь нашая, прачытаўшы гэты „Двумесячнік" шмат чаго даведаецца з сучаснага палітычнага, сацыяльна-грамадзкага й гаспадарчага жыцьця. Наагул „Двумесячнік" падае многа вестак з розных галінаў жыцьця ды кажа што дзе робіцца, што ня робіцца ды што маець быць яшчэ зроблена.

Скобля

ПАЭМА Ў НЕКАЛЬКІХ СЛОВАХ

Сучасьнікі! Астаткі бласлаўленьня!
(Даруйце за ахрышчанае для вас імя!)
Вам тады ня страшна было тленьня –
вам бласлаўленьня жадалася на чын.

І блаславілі вас вятрамі Айчынаў усялякіх.
У юнацкіх сэрцах ня было цярпеньня:
горды розум парывы вам цадзіў,
мінулыя пакуты падзьмухвалі гарэньня.

Усьлед вам уздыхалі старэнькія бацькі,
і плакалі нясьцішна, як заўсёды, мацеры. . .
Малолі жорны гісторыі усё!
І толькі вы, шчасьлівыя астаткі.

Дым пахавальны чадзіў з кадзільняў гістарычных.
Нядармо бацькі
усьлед вам уздыхалі.
Паходаў незабытных ім веяў подых дзікі –
ведалі яны, што вашыя спадзевы:
усядно, бы мроя, па вадзе хадзіць.

Але ня гэтым сэрца, сучасьнікі, пакутвае.
На сяброх змаганьня, што ляглі касьцямі,
як па дажджох грыбы, на іх „сыны народу"
нэгацыянскамі растуць правадырамі.

Сучасьнікі! Астаткі бласлаўленьня!
(Даруйце за ахрышчаная для вас імя!)
Вам калісьці нястрашна было тленьня –
вам бласлаўленьня жадалася на чын
каб славіць ім адвечную Айчыну.
Ды пад апонаю „айчынаў" усялякіх,
вас
на чын чужацкі блаславілі.

Я. Юхнавец

ВЯЧЭРНІ ПРОМЕНЬ СОНЦА ПАГАСАЎ

Вячэрні промень сонца пагасаў.
Хаваўся мерна за гарамі.
Зьнікаў апошні сьцень зь зямлі
ў бронзавым сьвятле заходу.
І песьні ціхлі,
шорах моўк
у неабсяжнай цішыне.

І хутка змрок іржавы зьнік
у цемры ночы і дубраў,
і толькі ў небе жоўты месяц
між завулкаў зорных плыў.

І доўга моўкла жудзь начы,
ляжала між людзкіх трывог,
і ў ложку росным, у імшарах,
нараджала дзень другі.

І дзень настаў. Дзень нарадзіўся,
і цягнуўся колькі мог.
Але-ж. . .
ня вырашаў нічога
і гэты дзень.

Я. Юхнавец

РЭДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ ДВУМОЎНАЙ ГАЗЭТЫ „ЧАС" ВЫКАЗВАЕ ШЧЫРУЮ ПАДЗЯКУ ЎСІМ ПАДПІСЧЫКАМ, АХВЯРАДАЎЦАМ І СУПРАЦОЎНІКАМ НАШАГА ЧАСАПІСУ

Меліяраваным Сыстэмам Надзейнасьць

Пад гэткім назовам П. Плаксіцкі, старшыня саўхозу *Глыбачаны*, Ушанскага раёна, ў часапісе *Камуніст Беларусі* за кастрычнік 1975-га г. зьмясьціў артыкул пад назовам „Меліярацыйным сыстэмам – надзейнасьць." У гэтым артыкуле П. Плаксіцкі расказаў вельмі цікавую гісторыю меліярацыі грунтаў на тэрыторыі ягонага саўхоза *Глыбачаны*. Характэрна, што на балонках савецкай прэсы ўсё часьцей і часьцей зьяўляюцца весткі аб ненадзейных „сыстэмах меліярацыйных." Поўны правал сельска-гаспадарчай тэхнікі дае ць права думаць, што й уся колектыўная сыстэма перажывае ць вельмі востры крызыс свайго існаваньня.

Толькі безнадзейнасьць паканаць труднасьці сельска-гаспадарчых меліярацыйных сыстэмаў змусіла аткрыта прызнацца, ды скінуць усю віну на недастаткова й памылкова апрацаваны меліярацыйны праект грунтаў.

Як-жа ў запраўднасьці быў выкананы праект меліярацыі грунтаў на тэрыторыі саўхозу *„Глыбачаны."?*

Дырэктар саўхозу П. Плаксіцкі кажа, „што ў гэтым годзе на зьмеліяраваных грунтах вымакла 150 га. азімых сельска-распадарскіх культураў, у той час, калі на землях незьмеліяраваных страты былі ў два разы меньшыя."

Далей гаворыць: „Мы былі змушаныя наагул адмовіцца ад пасеваў й азімай пшаніцы на асушаных землях, бо вясною ўсёроўна прыходзіцца перасяваць."

Праект меліярацыі меў, як цьвердзіць дырэктар саўхозу *Глыбачаны*, цэлы шэраг недахопаў. Папершае, на абшары 1000 га цэлага аб'екту ня было зусем шлюзаў, дзякуючы гэтаму ў пэрыяд вэгетацыйнага пэрыяду, сельска-гаспадарчыя культуры цярпелі на недахоп вільгаці. Падругое, нармальны ўзровень вады ў аткрытых канавах быў вышэйшы, ад узроўня вады ў закрытых дрэнажных канаўках, дзякуючы гэтаму паўставаў падпор вады ў закрытых канаўках, а ад недахопу паветра карэньні расьлінак задыхаюцца й паміраюць.

М. Г.

Тыдзень Паняволеных Народаў у Мэльбурне

Ад 18-га да 25-га ліпеня 1976 г. у Мельбурне, 12-ць нацыянальнасьцяў, ў тым ліку й Беларусы, урачыста адзначылі *Тыдзень Паневоленых Народаў.*

18-га ліпеня быў зладжаны вельмі ўдачны канцэрт з гэтае-ж нагоды, у каторым амаль усе нацыянальнасьці ўзялі чынны удзел.

22-га ліпеня ў Мэльбурнскім Унівэрсытэце адбыўся сэмінар на каторым рабілі даклады навукоўцы: не бракавала й слухачоў…

25-га ліпеня на заканчэньне *Тыдня Паневоленых Народаў* быў адслужаны супольны урачысты Малебен (Ecumenical Service) ў Сьв. Патрыка Катэдры – найбольшай ў Мэльбурне. Падчас Малебна, ў Катэдры, прадстаўнікі паасобных нацыянальнасьцяў, у тым ліку прадстаўнікі ад беларускага грамадзтва, трымалі дзяржаўныя сьцягі, ведама, апрануты у нацыянальных вопратках.

У малебне прыняла ўдзел вялікая колькасьць (16) духавенства ад розных нацыянальнасьцяў, улучна з Настаяцелям памеснай Парафвіі БАП Царквы Прат. Аляксандрам.

Падчас Малебна, духавенства ад кожнай нацыянальнасьці, па чарзе, чыталі малітву (Prayer of the Faithful) у роднай мове.

На заканчэньне Малебна, прысутныя ў катэдры, а было панад 2,000 асоб, атрымалі добраслоўленьне ад Лютаранскага, Праваслаўнага, Англіканскага і Каталіцкага духавенства. Ад Праваслаўнага духавенства добраслаўляў Мітр. Прат. Аляксандар, настаяцель БАПЦ у Мэльбурне.

Малітва прачытаная ў Катэдры падчас супольнага Малебна

Усемагутны Божа, Ойча наш Нябесны! Мы дзеці Твае схіліўшы галовы прад Табою просім помачы Твае: Пашлі Тваю Боскую Ласку й апеку Народу Беларускаму. Абдары Сьвятым Тваім Духам, мудрасьцю й непахіснасьцю тых, хто зь вераю ў магутнасьць Тваю бароніць Бацькаўшчыну й Народ наш. Скараці час цярпеньня усіх падняволеных народаў. Усіх, аддаўшых жыцьцё сваё за веру і праўду упакой у Валадарстве Тваім.

Няхай цудоўнае імя Тваё, Божа й Спасе наш, пануе й зьзяе у сэрцах нашых і будзе добраслаўленае цяпер і навекі. Амін.

ХОДЗІЦЬ ПА БЕЛАРУСІ РАГНЕДА

Ёсьць ў Беларусі невялічкае мястэчка Заслаўль. На першы пагляд яно нічым ня розьніцца ад іншых многакалькасных мястэчак краіны. Але гэта толькі на першы пагляд. Калі больш уважна запазнацца зь ім, то можам даведацца што рэчкі, якія тут плывуць павольна ў зарослых чаротам берагох называюцца Княгінка і Чэрніца, а раней нярaз крывёю умытае ваеннае умацаваньне паміж імі – Гарадышча Рагнеды. Вам скажуць, што на мейсцы вось гэтай былшай каменнай карчмы, амаль тысяча гадоў таму, знаходзіўся палац князя Ізяслава, а вот на мейсцы гэтай зьневажанай Спаскай царквы прыстасаванай бальшавікамі пад склад, існаваў жаночы манастыр, дзе ў 999м пад імям манахіні Чарніцы Анастасыі, закончыла сваё жыцьцё многапакутная княгіня Рагнеда.

На поўнач ад мястэчка вам пакажуць вялікую лагчыну каторую калісь, як чашу, да краёў напаўняло празрыстай крынічнай вадою занікшае пазьней возера Рагнедзь, а на поўдзень ад яго, па менскай дарозе –заросшую горкай палонкай магілу Рагнеды. І тагды успомніш, што ціхаму і сьціпламу цяпер Заслаўлю даў сваё імя князь Ізяслаў – сын Рагнеды і ўнук Рагвалода. Ненавіта ад яго пайшлі харобрыя полацкія Ізяславічы, аб каторых з павагай заўважыў летапісец: „Меч ізымают Рогволожы внукі". І тагды зусім набліжыцца да вас і загляне проста ў вочы старая гістарычная даль.

Сыны кіеўскага вялікага князя Сьвятаслава Харобрага – Яраполк і Уладзімір дабіваліся яе рукі. Калі Рагнеда даведалася, што матка Уладзіміра была нявольніцай, яна адказала сватом: „Не хачу разуті рабініча, а за Яраполка йду". Яна мела на увазе вясельны звычай таго часу, калі жонка адразу пасьля сьлюбу павінна разуць мужа, як адзнака пакорнасьці яму на ўсё жыцьцё. Магчыма Рагнеда хацела разуць любімага ёю Ярапoлка, а не Уладзіміра. Але ўсё здарылася іначай… Сьпярша Уладзімір з дапамогаю чужынцаў забівае свайго старэйшага брата Яраполка й занімае яго вялікакняжэскі пасад. Пасьля ён удаўся на поўнач, гдзе пасьля заўзятай бітвы нішчыць Полацак, забівае каменным молатам, як кажа паданьне, Рагвалода й яго сыноў, а Рагнеду змусіў стаца ягонай жонкай. Ён бязлітасна адбірае ад яе незалежнасьць бацькаўшчыны, бацьку, братоў, каханага, любоў, і дзявочы гонар. Нат пасьля даўжэйшага часу, ў Кіеве, не магла забыцца Рагнеда праз гэткія злачынства, вядомыя ў народзе пад назовам – крыўда Рагнеды. Не прымірыла яе з Уладзімірам народжаньне сына Ізяслава й другіх дзяцей.

Нарэшце Уладзімір ссылае яе разам з сынам у сяльцо Прэдславіно каля Кіева. Магчыма яму здавалася, што сэрца Рагнеды, пазбаўленай вялікакняжэскага двара і уласьцівай роскашы, акрыяе, растане. Аднак, калі Уладзімір вырашыў заглянуць ў Прадславіно, то Рагнеда выйшла на сустрач яму з мячом. Князь ухваціўся за свой меч каб зарубіць непакорную палачанку, але Ізяслаў таксама узяўся за меч ў абароне маткі. Зьдзіўлены учынкам васьмігадовага сына Уладзімір дараваў Рагнедзе, але выслаў яе разам з Ізяславам назад на Бацькаўшчыну, гдзе й паўстаў тагды горад Ізяслаў – цяперашняе мястэчка Заслаўль. Аднак і тут у далёкім ад Кіева Ізяславе, Уладзімір не пакінуў у спакоі Рагнелу.

З Царкоўнага Жыцьця

У выдаваным у Жаневе на францускай мове бюлетэнь Канстантынопальскае Царквы „Епіскопіс" у нумары з 5 травеня г.г. паведамляе аб пасьпяховым ходзе перамоваў дэлегацыі Патрыярхіі, ачоленай Мітрапалітам Мілітонам, з Патрыярхамі: Александрыйскім, Антыяхійскім, Ерусалімскім, Маскоўскім і Грузінскім, як таксама з прадстаўнікамі Цэркваў Польскай і Чэхаславацкай. Дасягнута ўзгадненьне ў наступных пунктах:

а) Неабходнасьць скліканьня Сабору па магчымасьці скарэй.

б) Сабор павінен быць нядоўгатрывалым.

в) Ён павінен абмяркаваць самыя сьпешныя царкоўныя праблемы, датычачыя кліру й праваслаўных вернікаў.

г) Што ён павінен сканцэтравацца на дыялогу Праваслаўнае Царквы з іншымі хрысьціянскімі Цэрквамі, як таксама на адносінах з экумэнічным рухам, ды каб магла быць выпрацавана агульна-праваслаўная праграма ў адносінах да хрысьціянскага адзінства.

Паведамляецца, што Патрыяршая дэлегацыя ўсюды была радасна й з пашанаю спаткана, пры гэтым выказвалася задаваленьне з таго, што Сусьветны Патрыярхат прысьпяшае скліканьне Сабору й дае пяршынства важным справам сучаснасьці.

Як паведамляе бюлетэнь, пакульшто выявілася, што першая Усеправаслаўная Канфэрэнцыя адбудзецца ў цэнтры Шамбэзі (Швайцарыя) і што чакаецца на аднаголосныя пастановы аб парадку дня Сабору й ягонай працадуры, бяручы на ўвагу ўжо адбытыя усе праваслаўныя акрэсьляньні. Выказваецца задаваленьне з таго, што „можна сцвердзіць наяўнае адзінства праваслаўных у вонкавых нарадах і жаданьне Праваслаўных Цэркваў яшчэ раз выказаць гэтае адзінства, каб умацаваць і пасунуць справу хрысьціянскага адзінства якое ў сваю чаргу адаб'ецца на ўсім чалавецтве".

Чакаюцца яшчэ на нарады дэлегацыі ў Белградзе, Бухарэшце, Кіпры Грэцыі і Фінляндыі.

Эканамічны Рэалізм Па Савецку

Афіцыяльная Савецкая прэса усьцяж сцьвердзіць, што жыцьцёвы стандарт савецкага чалавека, ёсьць значна вышэйшым ад стандарту жыцьця рабочага ў капіталістычных краінах, ды што гаспадарча-эканамічны стан усіх камуністычных краінаў знаходзіцца ў працэсе бязупыннага й „квітнеючага" ўзросту.

Як-жа ў запраўднасьці выглядае эканоміка ў СССР і ў Сатэлітных Краінах? У запраўднасьці, ў галіне эканомікі Саветам німа чым пахваліцца. Перадусім, на тэрыторыі ўсіх Саюзных Рэспублікаў недастаткова ў прадажы аснаўных прадуктаў аджыўленьня: хлеба, бульбы, мяса, масла, агародніны й іншых. Ад даўжэйшага часу блізу поўнасьцю зьнікла з прадажы мяса, масла, фрукты й многа іншых прадуктаў. Народ недаедае. Недастаткова ў прадажы рэчаў хатняга абыходу.

Нам добра ведама, што соцыялістычная гаспадарка на тэрыторыі СССР, ды на тэрыторыі ўсіх сатэлітных краінаў хварэе ад самага пачатку існаваньня, так званага „соцыялізму", на тую самую невылечальную хваробу: „Недахоп прдукцыі".

Сяньня Савецкі Блёк пераживае вялікі гаспадарчы крызыс, уключае вострую інфляцыю ды упадак эканомікі. Эканамічны крызыс вельмі часта спалучаецца з палітычнымі зьменамі.

Гэтак, напрыклад, ў Чэхаславакіі былі „зьнятыя" з работы двух заступнікаў Першага Міністра: Францішак Гамоўз і Ян Грэгор за невыкананьне пляну па здабыцьцю энэргіі. Міністар Агрыкультуры Богуслаў Вэцэра быў зьняты з працы за невыкананьне пляну ў харчавой індустрыі.

У Польшчы ўведзена картачная сыстэма на цукар, а мяса амаль зусім не прадаецца. У выніку інфляцыі паўсталі вялікія дэманстрацыі польскіх рабочых, ды зарганізаваныя выступленьні з рашучымі дамаганьнямі зніжкі цэнаў на прадукты.

Так сама як ў Польшчы, Чэхаславакіі й Вэнгрыі кансумцыя перавышае прадукцыю, а недахоп тавараў ёсьць верным спадарожнікам высокіх цэнаў, чорнага рынку, вострай інфляцыі й гаспадарча-эканамічнага крызысу.

Таму й ня дзіва, што гістарычны матэрыялізм Карла Маркса ў галіне соцыялістычнай эканомікі не апраўдаўся.

Б. Новак

Беларус Сярод Выдатных Амэрыканцаў

Атрыманы кагадзе выданы том бібліяграфічнага даведніка *Выдатныя Амэрыканцы Двухсотгадовай Эры* (**Notable Americans of the Bicentennial Era**). Падрыхтаваў да друку й выдаў яго Амэрыканскі Біяграфічны Інстытут які зьяўляецца філіялам Аб'еднаньня Па Ахове Гістарычнага Мінулага Амэрыкі. Першы том прысьвечаны 38 Амэрыканскім прэзыдэнтам, дзеячам Амэрыканскай рэвалюцыі. Ён улучае ўсіх сяброў урадавага кабінэту, Вярхоўнага суда, губэрнатараў, сэнатараў і кангрэсмэнаў. Акрамя таго, туды улучаны найбольш выдатныя дзеячы амэрыканскай культуры, навукі й асьветы.

Для нас, беларусаў, асабліва важным зьяўляецца тое, што сярод імёнаў выдатных амэрыканцаў, адзначаных у сувязі з двухсотлетняй эрай Амэрыкі, знаходзіцца імя выдатнага беларуса, сусьветна ведамага навукоўца, пісьменьніка й асьветніка, прафэсара сучасных моваў і літаратуры, доктара Уладзімера Сядуры (Глыбіннага). На балонцы 714 першага тому выданьня *Выдатныя Амэрыканцы Двухсотгадовай Эры* зьмешчаны дадзеныя аб паходжаньні, асьвеце, прафэсыйнай дзейнасьці й мейсцы

Др. Уладзімер Сядура

жыхарства гэтага знанага беларуса. Гэта ўжо дванаццатае энцыкляпэдычнае выданьне ў Амэрыцы й Ангельшчыне, дзе адзначаюцца заслугі Доктара Уладзімера Сядуры перад навукай, культурай і асьветай Амэрыкі (пералік гэтых выданьняў чытач можа знайсьці ў нашай газэце №2 за сьнежань 1975 г. ў артыкуле на ангельскай мове '**Congratulations to Byelorussian Writer and Scholar of World Reputation**').

Ушанаваньне заслугаў і асягненьняў беларускага навукоўца ў галіне гуманістыкі на Амэрыканскім кантынэнце й на абшары Эўропы сьведчыць аб здольнасьці беларусаў узьняцца на сусьветны ўзровень і ўнесьці свой дар у сусьветную скарбніцу культуры й навукі. Некалі Уладзімер Жылка выказаў мару аб узыходжаньні Беларуса на мапу Эўропы. Максім Багдановіч прадбачыў неабходнасьць беларускага дару ў сусьветную культуру. Асягненьні Доктара Уладзімера Сядуры на сусьветным узроўні прыбліжаюць нас да зрэалізаваньня гэтых шляхотных мараў лепшых сыноў Беларусі.

Прыняўшы хрысьціянства ён праз спэцыяльных паслоў загадаў сваёй жонцы:

– Я цяпер хрысьціянін і павінен мець адну жонку, дык выбяры паміж маімі вяльможамі аднаго, каб выйсьці за яго замуж.

– Мой сын князь Ізяслаў ніколі ня будзе пасылкам вялікакняжэскага слугі – адказала яму Рагнеда.

Тагды на дапамогу вялікаму князю, каб аканчальна аформіць ягоны сьлюб з грэцкай князёўнай, прыйшло грэцкае духавенства. Больш як праўдападобна, Рагнеду гвалтам пастрыглі ў манашкі.

Паміраець Рагнеда праз 19 гадоў пасьля разбурэньня Полацка, Уладзімірам, а такім чынам, ня больш як ў саракагоднім узросьце. Невядома чым выклікана гэтая прадчасная сьмерць.

Праз год яшчэ больш прадчасна і загадкава, паміраe полацкі князь Ізяслаў. Пасьля, сын Ізяслава, князь Брачыслаў, які астаўся дзяцінём пасьля сьмерці бацькі, і сын Брачыслава – славуты Болеслаў „Чарадзей" адпомсьцяцца за крыўду Рагнеды.

І ўсё гэта адбылося ў Заслаўлі. Менавіта там жыла Рагнеда празваная Горіславай. Тут і яе магіла.

У Магілеўскім Гістарычным Музэі была таўстая папка, на якой значылася: „Матар'ялы Навуковай Экспэдыцыі Маскоўскага Імпэратарскага Унівэрсытэта па дасьледжваньню ў чырвені 1866 г. магілы княгіні Рагнеды ў мястэчку Заслаўлі менскага паветуй губэрні". Ужо пажаўцеўшая ад часу папера сьведчыла, што дасьледчыкі дакапаліся да цаглянага склепу ў якім знайшлі багата упрыгожаную дубовую дамавіну. У сярэдзіне дамавіна была абіта чырвоным матар'ялам, што характэрна для княжых паховін тагачасных, але скілету ў ёй ня было. Дамавіна была пустая. Дасьледчыкі ў сувязі з гэтым зрабілі некулькі розных прыпушчэньняў. Яны успомнілі, што ў Беларусі нагул многа ёсьць магілаў Рагнеды і дзеля гэтага не абавязкава гэтая магіла Рагнеды зьяўляецца яе запраўднай магілай. Іншыя уважалі, што калісь невядомыя зладзеі аграбілі дамавіну й выкінулі зь яе скілет. Але чаму зладзеі пасьля гэтага старанна забілі труну дзеравяннымі цьвікамі і йзноў замуравалі склеп. Трэція меркавалі, што паховіны Рагнеды былі сымвалічнымі, таму што яна памерла ўжо не княгіняй, а манашкай Анастазіяй й таму, магчыма, была пахавана па звычайнаму манашскаму уставу, на манастырскім могільніку. Але–ж гэткія умоўныя паховіны зусім не уласьцівы хрысьціянскім народам. І нарэшце заблудзіўшыся ў супярэчлівых доказах, дасьледчыкі залучылі к сваім матар'ялам запісь на беларускай мове: „Калі мы закончылі дасьледваньне – заўважылі яны – к нам неспадзевана падыйшоў 83-х годні мешчанін Язэп Кандыбайла і зь нястрыманай пагардай сказаў: – Нашы магілы й курганы раскопваеце? Сьвяты супакой мёртвых парушаеце? Але тут дарэмна шукаеце. Німа княгіні. Яна даўно ўжо праснулася й ходзіць па ўсяму нашаму краю. Гдзе чалавек церпіць, гдзе пакрыўджаныя людзі за праўду змагаюцца, там і Рагнеда. Сам сваімі вачыма яе бачыў. Усьмехаецеся? Ня верыце? Так паслухайце расказ старога Язэба Кандыбайлы. Гадоў шэсьцьдзесят таму, а магчыма з гакам, катаваў мяне тутэйшы пан Пржэзьдзіцкі. Згвалціў ён маю нявесту Альжбету й яна адразу с абрыва кінулася ўвір.

–І што-ж тагды дзіўнага, што я падпаліў у начы панскі дом. Некулькі дзён білі мяне панскія гайдукі, а потым скруцілі вяроўкамі рукі й ногі ды моцна зачыніўшы хату адыйшлі, каб раніцою ў Менск адвесьці ды здаць на ўсё жыцьцё ў салдаты – ў паўлаўскія грэнадзёры. Білі мяне гайдукі, але зубоў ня кранулі, таму што які-ж бяз зубоў жаўнер. Зубамі я перагрыз вяроўку на руках, а потым й ногі вызваліў. Білі мяне гайдукі, але сілы маладзецкай зь мяне ня выбілі, але-ж такі, разам з панам сваім адбілі ў мяне ўсякую ахвоту да жыцьця. Зрабіў я з тэй самай вяроўкі пятлю, ўсунуў ў яе галаву, ды выбіў з пад ног лаўку. Адразу паваліўся на падлогу. Аглянуўшыся, я угледзяў, што каля мяне стаяла ды з укорам глядзела высокая прыгожая жанчына з мячом. А вяроўка была быццам перарэзана. Прызнаюся, што я згубіў ізноў сьведамасьць, а калі ачнуўся, то жанчыны ўжо ня было каля мяне. Сілаю націснуў на дзьверы, выламаў іх ды вырушыў ў начы ў сьвет шырокі. Толькі пасьля трыццаці гадоў

Пасланьне Беларускага Пімена

У Новасібірску, у бібліятэцы Сібірскага аддзяленьня Акадэміі навук СССР, захоўваецца рукапісная кніга, якая мае самае непасрэднае дачыненьне да Беларусі, да віцебскай зямлі. Гэта Евангельле, напісанае і пераплеценае ў горадзе Друцку.

Беларускіх рукапісаў, якія адносяцца да XI–XIV стагодзяў, наогул захавалася вельмі мала, бо ў старажытнасьці Беларусь найбольш часта падвяргалася іншаземным нашэсьцям, у час якіх былі зьнішчаны многія каштоўныя помнікі гісторыі і культуры. Не сталі выключэньнем дакумэнты, мастацкія творы, іншыя рукапісы.

Што гэта за кніга, якая знайшлася ў акадэмічнай бібліятэцы, якая яе гісторыя?

Адказ на гэта дае Выдатны савецкі вучоны, акадэмік Міхаіл Ціхаміраў, аўтар больш трохсот работ аб старажытнай і сярэднявяковай Русі.

У кнізе 180 пергаментных аркушаў, спісаных у два слупкі. Тэкст упрыгожваюць застаўка, зробленая ў самым пачатку, і ўзорныя загаловачныя літары, выкананыя чырвонымі лініямі, кінавар'ю. „Тэкст Евангельля, – піша М. Ціхаміраў, – пакуль што нікім не вывучан з лінгвістычнага пункту гледжаньня, хоць, несумненна, мае важнае значэньне для гісторыі беларускай мовы. Але галоўнае значэньне рукапісу нават не ў гэтым, а ў тых пасьляслоўях, якія зьмешчаны на яго апошнім аркушы."

На адным з такіх пасьляслоўяў варта спыніцца больш падрабязна, бо яно – самая каштоўная частка пасланьня, пакінутага нашчадкам яшчэ адным, вобразна кажучы, беларускім Піменам.

Пра што ж пісаў наш беларускі Пімен, сапраўднае імя якога, дарэчы, Васіль Міхайлавіч? Дзякуючы яго сказаньню, мы ўпершыню даведваемся аб новым, не вядомым з іншых крыніц факце пра тое, што саборная царква ў Друцку (у якой і захоўвалася названая кніга) пабудавана яшчэ ў 1001 годзе. Указаньне на гэту дату дае магчымасьць, папершае, устанавіць: хрысьціянства ў Беларусі ўсталявалася не пазьней як праз трынаццаць год пасьля так званага хрышчэньня Русі ў 988 годзе, якое мела станоўчае па тым часе значэньне, бо садзейнічала ўмацаваньню адзінства старажытнарускіх зямель, пашырэньню іх сувязей з Візантыяй і Заходняй Еўропай, распаўсюджваньню культуры. Значыць і Беларусь не заставалася ў баку ад гэтых працэсаў.

Па-другое, становіцца вядомым, што Друцк, які ўпамінаецца тут амаль на сто гадоў раней, чым у летапісу (1092 год), існаваў ужо ў X стагодзьдзі і з'яўляецца, такім чынам, адным з найстаражытных беларускіх гарадоў.

Па-трэцяе, запіс Друцкага Евангельля змяшчае звесткі пра гаспадарку аднаго з беларускіх князёў XIV стагддзя. Гэты запіс з'яўляецца, па сутнасьці, даравальнай граматай, згодна з якой друцкі князь аддаў царкве вёску Мураўнічы (напэўна, цяперашнія Мураўнічы, якія знаходзяцца ў некалькіх кілямэтрах ад Друцка).

Друцкае Евангельле з пасьляслоўямі з'яўляецца, безумоўна, помнікам беларускай культуры. Але гэтым не вычэрпваецца яго важнасьць. Як падкрэсьліў М. Ціхаміраў, яно „захавала на сваіх лістках каштоўныя гістарычныя звесткі, усё значэньне якіх для гісторыі Беларусі яшчэ цяжка ацаніць." Спачатку старажытны рукапіс належаў тутэйшай царкве, потым ім завалодаў віленскі гараджанін, затым – наўгародскі архіепіскап, аб чым гавораць іншыя пасьляслоўі, зробленыя ў кнізе. Пераходзячы з рук у рукі, блукаючы з горада ў горад, з царквы ў царкву, рукапіс трапіў, нарэшце, да акадэміка М. Ціхамірава, які і перадаў яго ў Сібірскае аддзяленьне АН СССР. Стаўшы здабыткам буйнейшага навуковага цэнтра, ён дапаможа раскрыць таямніцы старадаўнасьці.

–Г. Каралёў

вярнуўся йзноў у свой родны Заслаўль. І даўно ўжо сатлелі косьці пана Пржэзьдзіцкага й яго гайдукоў, а я яшчэ жыву ды заўсёды ў сваіх малітвах памінаю княгіню Рагнеду. Німа тут Гарыславы. Ходзіць яна па ўсяму нашаму гарамычнаму краю."

Так закончыў свой расказ Заслаўскі дзед Язэп Кандыбайла. Палажыўшы папку, у каторай была гэтая запісь, на яе папярэдняе мейсца, пачаў я успамінаць паданьня, створаныя беларускім народам аб сваёй княгіні.

Што разбудзіло Рагнеду? Ці ня бітва на Нямізе ў 1066г., гдзе ў крыві ўзаемнай самавызначаліся народы? Беларусы не успамінаюць аб гэтым. Аднак яны сьцьверджаюць што калі крывіцкія палкі Вітаўта пад Грунвальдам ў 1410м г. вырашылі перамогу над нямецкімі рыцарамі, паміж крывічамі зьявілася высокая прыгожая жанчына з мячом. Яна хадзіла па крываваму Дубровенскаму полю, закрывала вочы забітым і перавязвала раненых. Гэта была Рагнеда. Яе бачылі ў халодную, ясную раніцу 10 сакавіка 1864 г. калі ў Вільні йшоў к царскаму эшафоту цьвёрдай хадою Кастусь Каліноўскі, прыціскаючы, як усе паўстанцы, кулак правае рукі к таму мейсцу, гдзе білася вернае народу да канца сэрца. Гэта яна крыкнула тагды на Лукішскай плошчы катам:

– Знойдзе народ вяроўку на вашую шыю! А калі жандармы кінуліся ў натоўп, то знайшлі толькі сьведкаў, з якімі хвіліну таму, стаяла высокая прыгожая жанчына, а потым раптам зьнікла. Гэта была Рагнеда. Яе бачылі ў лістападзе 1917г. ў Менску, ў салі Усебеларускага Кангрэсу, калі яна пацалавала бел-чырвоны беларускі сьцяг. А пазьней ў лістападзе 1920 г. падчас Слуцкага Паўстаньня, калі блізка ад залітай крывёю паўстанцаў вёскі Лютавічы, ў руках сьмяротна-раненага жаўнера захістаўся сьцяг, з вышытымі крэсьцікамі надпісам: „Тым, каторыя першыя паўсталі й пайшлі паміраць, каб жыла Бацькаўшчына", яна падхваціла яго і панесла далей наперад. Гэта была Рагнеда.

Ее, апрача гэтых выпадкаў, яшчэ многа й многа разоў бачылі. Нязьлічоную колькасьць паданьняў стварыў народ аб сваёй Рагнедзе, і мне ня хопіць жыцьця каб іх перадаць. Абмялелі рэчкі Княгінька і Чарніца і высахла возера Рагнедзь. Парасла палонкай магіла Рагнеды. Але прыйдзе час, калі паўстануць разам зь іншымі паняволенымі бальшавікамі народамі беларусы ў рашучы бой са сваім лютым ворагам. А ў першых радох і сівых і маладых жаўнераў і зноў зьявіцца высокая й прыгожая жанчына з старадаўным й слаўным мячом – бязсьмяротная Рагнеда.

Юры Стукаліч

ЗАКЛІК

Гэльсінскае Пагадненьне, „дэтант" і Дактрына Зонэнфэльда выклікалі, асабліва, цяжкое ўражаньне калі Прэзыдэнт Форд памылкова сказаў, падчас дэбатаў з Губэрнатарам Картарам, Кандыдатам ў Прэзыдэнты ад Дэмакратычнай Партыі, што Пальшча й Румынія не знаходзяцца пад кантролям Масквы.

Апошні час Прэзыдэнт Форд ужо выправіў сваю памылку ды сказаў, што Злучаныя Штаты Амэрыкі ніколі ня прызнаюць акупацыі ніякай краіны Саветамі. Прэзыдэнт Форд ужо ніколі не ўспамінае „дэтанта" ды публічна выказаўся супраць Дактрыны Зонэнфэльда. Засьцярогі, якія мы яшчэ маем да амэрыканскай замежнай палітыкі, ў адношаньні да акупаваных Масквою краін Усходняй Эўропы, ўключаючы Беларусь, каліcь незалежных, а цяпер паняволеных Савецкай Расеяй, застаюцца й надалей аснаўным пытаньнем барацьбы за іхнае вызваленьне.

Мы павінны памятаць, што толькі Рэспубліканская Партыя афіцыйна прызнае нас як палітычную сілу ў ЗША, а гэта сталася таму, што нашыя вызваленчыя ідэі найбольш зблiжаныя да вызваленчых ідэяў Рэспубліканскай Партыі, якая хоча бачыць усе паняволеныя народы вольнымі й незалежнымі.

Прэзыдэнт Форд ёсьць нашым прыяцелям і ведае добра нашыя патрэбы й пажаданьні.

Дзеля гэтага, падтрымлівайце Рэспубліканскую Партыю, галасуйце за рэспубліканскіх кандыдатаў ды галасуйце за ПРЭЗЫДЭНТА ФОРДА.

БЕЛАРУСКІЯ АМЭРЫКАНЦЫ ЗА ПРЭЗЫДЭНТА ФОРДА

„ЗАМЕЖНАЯ БЕЛАРУСЬ "

М. Харошка

„З народам – за Народ, і ні зь якай дыктатурай супраць Народу." Гэткія моцныя словы зьмясьціў Прэзыдэнт Рады БНР Пётра Крэчэўскі ў сваёй прадмове да зборніка *ЗАМЕЖНАЯ БЕЛАРУСЬ* (Кніга першая, Прага, 1926-га г.).

Гэткі ультыматыўны кліч да народу за народную свабоду, супраць несвабоды, быў адначасна й Ягоным палітычным мотто аж да канца свайго жыцьця.

У скарочаньні гэта – цэлая праграма Пётры Крэчэўскага, праграма ягонай ідэі ды, нарэшце, – гэта праграма Беларускага Уставадаўчага Кангрэсу.

Іншымі славамі, выказаў Пётра Крэчэўскі свае вызваленьчыя ідэі ў сваёй прамове ў 1924-годзе ў Празе Чэскай, ў Беларускім Студэнскім Клюбе на шостыя ўгодкі Абвешчаньня Акту Беларускай Вольнай і Незалежнай Дэмакратычнай Рэспублікі. Ён казаў: „Нічога німа больш прыгожага ды больш велічнага, як нараджэньне новай ідэі, зьмест якое ёсьць вызваленьне ад палітычнай, гаспадарчай і духовай няволі свайго народу. У гісторыі Беларускага Народу гэткай вялікай ды прыгожай ідэяй ёсьць ідэя 25-га Сакавіка 1918-га году, – Акту Абвешчаньня Беларусі Вольнай і Незалежнай Дэмакратычнай Рэспублікі.

Акт 25-га Сакавіка – найпрыгажэйшая кветка, што узрасла на нашай зямлі, а кволыя лісточкі яе вечна будуць жывымі, бо народ палівае яе сьлязамі сваімі.

Акт 25-га Сакавіка ёсьць найвышэйшай рэальнасьцяй усяго Беларускага Народу. Імкненьне да Свабоды ніколі не старэе, ніколі ня траціць на сіле ды на сваёй прыцягаючай моцы."

Замежная Беларусь гэта – інтэгральная частка нашага народу, якая жывець вонкі акупаванай Беларусі.

Замежная Беларусь гэта – нашая эміграцыя, якая знайшла прытулак ў Амэрыцы, Эўропе й Аўстраліі, Беларуская эміграцыя сяньня, блізу ўсюды, ёсьць праўнымі грамадзянамі краінаў свайго пражыцьця, але маець духовую сувязь са сваёю старою Бацькаўшчынай, якую яны ўсе любяць ды лічаць за свой абавязак дапамагаць ды рабіць усё магчымае для яе вызваленьня. *Замежная Беларусь* гэта сымвал нашага змаганьня за свабоду.

Цэнтрам *Замежнай Беларусі* ў часе паміж Першай і Другой Сьвятовых Войнаў, была Прага Чэская. Ў Празе жыў апошнія гады свайго жыцьця Прэзыдэнт Рады БНР Пётра Крэчэўскі, Ягоны заступнік Васіль Захарка, ды месьціўся Беларускі Ўрад. У Чэскіх Унівэрсытэтах студыявала больш 200 беларускіх студэнтаў. Рэпрэзэнтацыя беларускай проблематыкі на вонкі была вельмі актыўнай, й добра зарганізаванай.

БЕЛАРУСКІ АРХІЎ

БЕЛАРУСКІ ЗАГРАНІЧНЫ АРХІЎ У ПРАЗЕ

„У Тасканскім старым палацы ў Празе, што знаходзіцца насупроць „Граду", сялібы прэзыдэнта рэспублікі, месьціцца Беларускі Заграпічны Архіў. Архіў існуе ад 1928 г., ініцыятарам ды першым кіраўніком быў праф. Мікалай Вяршынін (+1934), нэстар беларускай калёніі ў Празе. Архівам апякуецца Міністэрства Замежных Справаў Č.S.R. Рэспублікі. Па сьмерці праф. Вяршыніна кіраўніцтва архіву пераняў др. Тамаш Грыб. Мэта архіву – збор ды перахоўваньне рукапісных і друкаваных матарыялаў зь гісторыі беларускага вызвольна-адраджэнскага руху. Архіў мае 4 аддзелы. Найбагацейшы аддзел дакумэнтаў, якія ўжо мае 15,000 пазыцыяў. Там архіўныя

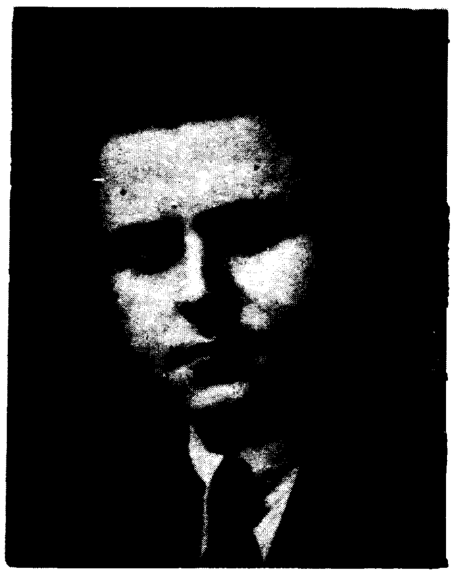

Др. Тамаш Грыб

матарыялы Ураду БНР, а таксама дыпляматычных місіяў ураду БНР, успаміны беларускіх дзеячоў, іхнія аўтобіяграфіі й ліставаньне, архівы беларускіх арганізацыяў, палітычных партыяў і г.д. Другі аддзел архіву – бібліятэка беларусаведы, шмат сьціплейшы дзеля сьціплага бюджэту Архіву. Трэці аддзел – пэрыядычныя выданьні: часапісы, газэты, аднаднёўкі, адозвы. У Архіве ёсьць камплеты 214–х беларускіх пэрыядычных выданьняў.

Чацьверты аддзел – бібліяграфічны, картатэка зь гісторыі й усіх галінаў беларусаведы. Яна мае каля 12,000 пазыцыяў. („Шлях моладзі", №3, 1938. Вільня, 20 студзеня 1938 г., б. 5–6)."

Праская эра – гэта эпоха незалежнай беларускай думкі. З чэскіх высокіх школаў выйшаў шэраг выдатных спэцыялістаў з розных галінаў веды, узгадаваных на глыбокіх прынцыпах заходня-эўропэйскай цывілізацыі.

Прага 1921–1938 г. гэта ёсьць і беларускі інтэлектуальны нуклеус на чужыне, значэньне якога для беларускай культуры ёсьць фактам бязпрэчным. А інтэлектуальныя сілы гэта – найважнейшыя ды найбольш дынамічныя сілы каждага народу.

Ніжэй, Рэдакцыя Газэты *Беларускі Час*, друкуе поўны тэкст ліста Сэнатара Баклы, які ён выслаў Дырэктару Інфармацы ЗША (USIA) Спадару Джыму Кэг, ў справе радыяперадачаў „Голасу Амэрыкі" ў Беларускай мове. Пры гэтым, варта зазначыць, што Сэнатар Баклы часткова выкарыстаў матар'ялы, зьмешчаныя на балонках газэты *Беларускі Час*.

Dear Mr. Keogh:

It has been brought to my attention that the Voice of America does not broadcast in Byelorussian to the USSR. In view of the fact that the Byelorussian SSR has a population of almost 10 million people making it one of the largest non-Russian nationalities in the Soviet Union, I find this situation disturbing.

I have been informed that Byelorussian-Americans who have inquired about this situation have been told that the "Byelorussian language is closest to Russian" and that "Byelorussian people understand Russian and can listen to the Russian programs." Byelorussian-Americans find this explanation unacceptable. According to the Byelorussian Times of July 1976 "the Byelorussian language is not even close to the language of its oppressors."

Many Byelorussians do understand Russian only because they, as all others in the Soviet Union, are subjected to the Russification programs of the Kremlin. This cultural genocide is a tragic episode in the history of mankind.

I have recently contacted your office with regard to the USIA tours into non-Russian republics and the lack of American guides with a working knowledge of the language of the local population. These two situations only strengthen the Soviet policy of destroying the cultural autonomy of the nations which they forcibly incorporated into the USSR. The free development of various cultures is a long held American value and we must not unwittingly become a party to the Soviet Russification programs.

People in the Soviet Union depend on the Voice of America for accurate information about the world. It is tragic that almost 10 million people are denied this information or are forced to cooperate with the Soviet policy of Russification in order to learn about the free world.

I, therefore, urge you to implement a Byelorussian Service in the USSR Division of the Voice of America. The Final Act of the Conference on Security and Cooperation in Europe quarantees the free flow of informa tion. This is an opportunity to help implement this ideal and to test the Soviet commitment to the Accords signed in Helsinki last year.

Sincerely, James L. Buckley

AFTER ELECTIONS AND THE DEMISE OF DR. KISSINGER...

The well-publicized "Sonnenfeldt Doctrine" states: "It must be our (U.S.) policy to strive for an evolution that makes the relationship between the Eastern Europeans and the Soviet Union an organic one, ... so that they (the Soviet-East European relations) will not explode causing World War III." These were the words of Helmut Sonnenfeldt, counselor to the U.S. State Department and the right hand man of Henry Kissinger, speaking at a meeting of the U.S. ambassadors in London last December.

According to U.S. press reports, Sonnenfeldt's statement faithfully reflects Kissinger's own views on foreign policy and is generally consistent with the overall Kissinger-Sonnenfeldt view of the Soviet Union as an emerging "superpower". It was further reported that at the same London meeting, Kissinger argued that the U.S. efforts to foster "stability" in Europe meant keeping certain persons from participating in West European governments, while accepting Soviet hegemony over the Captive Nations of Eastern Europe.

In advocating an "organic relationship", Mr. Sonnenfeldt has resurected a colonial hypothesis that the world should be divided among the major powers, and that there should be a "natural delimination" into "spheres of influence", "spheres of interest" and "geopolitical zones". It seems that Mr. Sonnenfeldt and the followers of his doctrine have not drawn the necessary conclusions from the events prior to World War II when the policy of division and redivision of spheres of influence and domination was precisely one of the chief factors leading to war.

Detente, the Helsinki Agreement, and now the "Sonnenfeldt Doctrine", are three links of the same chain of events representing a policy of accomodation to Moscow which the U.S. has followed since Henry Kissinger's influence took over American foreign policy. Perhaps that will change with the demise of Dr. Kissinger at the end of the present administration, but the danger exists that the Kissinger-Sonnenfeldt policies have been accepted by the State Department bureaucracy, in which case we may witness a new and unprecedented era of appeasement in American foreign pilicy at the expense of the Captive Nations.

У Сьвятле Хрыстовай Навукі

Рэдакцыя газэты „Беларускі Час" атрымала ад Спадара Уладзімера Глыбіннага даўгі артыкул: „Мая карэспандэнцыя з чытачамі й крытыкамі". У першую чаргу Рэдакцыя публікуе на балонках свайго часапісу цікавы дыялёг Архіяпіскапа Васіля (Тамашчыка) з Уладзімерам Глыбінным, вядомым пісьменьнікам і літэратуразнаўцам.

У пошуках духовага хлеба мне было асабліва радасна атрымаць Калядны і пазьней Вялікодны ліст ад нашага Архіяпіскапа, які знайшоў час падзяліцца сваімі каштоўнымі думкамі, што ўзьніклі пры чытаньні мае кнігі. Мяне вельмі ўзрушыла магчымасьць пачуць ацэну яе ў сьвятле Хрыстовай навукі с вуснаў найбольш аўтарытэтнага і адданага ёй знаўца. У лісьце ад 17 сьнежня 1964 году Архіепіскап Васіль пісаў мне:

„...Дарагі доктар! Я вельмі дзякую Вам за Вашую кнігу, якую Вы ветліва прыслалі для нашае сьв. Царквы. Я дакладна прачытаў усе Вашыя апавяданьні і дазваляю сабе падзяліцца з Вамі сваімі ўражаньнямі.

Памінаючы тое, што я там знайшоў некулькі словаў мала зразумелых для мяне, аднак, меў вялікую насалоду з мастацкага боку ды з глыбокіх псыхалягічных аналізаў дзеючых асобаў. Усё гэта гаворыць мне, што Вы запраўдны мастак слова, і само сабою напрошваюцца розныя пытаньні, галоўным зь якіх ёсьць: як прыемна было-б прачытаць такі Ваш раман! Раман на 250–300 бачын! Ваш псыхалягічны аналіз, Вашыя глыбокія пачуцьці, амаль што скульптурныя перажываньні, і вялікая любоў да прыроды, усё гэта не малыя фактары для раману, не гаворачы ўжо, ясна, пра Вашую эрудыцыю, якая ў Вас таксама шматбаковая.

Усё гэта я выказваю Вам зусім шчыра, ды з падзякаю. Нажаль, ёсьць у мяне адно „але" да Вас. Вы відаць мала рэлігійны чалавек. На гэта Вы можаце сказаць: выбачайце, я вельмі рэлігійны, ці-ж Вы ня бачыце, што я ўсюды шукаю Бога? Доктар, Бога шукаць ня трэба: Ён заўсёды блізка нас! Толькі Яго трэба бачыць, ды бачыць не як нейкую сілу бяз формы, а як найбольш за ўсё рэальную АСОБУ! І ЯГО ня толькі трэба бачыць, але й стала ў сваіх творах ПАКАЗВАЦЬ другім.

Праз усе Вашыя Апавяданьні ані разу я не знайшоў слова: Хрыстос. Як жа Вы можаце быць рэлігійным чалавекам, калі Вы ня бачыце *АСНОВАПАЛОЖНІКА* яе – Хрыста, Каторы быў тым Чалавекам, якім мы ўсе маем быць! І магчыма праз тысячу год людзі падымуцца на гэтыя ўзвышшы: стануцца такімі чалавекамі! Але, каб яны праз тысячу год змаглі стацца такімі, неабходна, каб ужо цяпер былі адзінкі, як закваска для такога Чалавека. А такою закваскаю могуць быць ня толькі духаўнікі, якіх, нажаль, амаль няма, але й у першую чаргу паэты й пісьменьнікі, бо яны маюць сілу ня толькі пачуцёвых, але й разумовых узьдзеяньняў.

Я ня ведаю, ці Вы дакладна пазналі творы й дух Спінозы, але з Вашых твораў на кожным кроку выглядае Спіноза. Спіноза, як ведама, вельмі любіў прыроду, і там стараўся знайсьці Бога: Бога, не як Асобу, а як Боскую сілу, якая ўсё ажыўляе, жыцьцё стварае й яго падтрымлівае, Адсюль ён і стварыў філязофскую плынь – ПАНТЭІЗМ. Пантэізм сам па сабе прыгожая гіпатэза, або лепш сказаць – паняцьце, аднак, гэта, ніякая рэлігія, бо рэлігія як і само слова кажа, гэта лучнасьць-сувязь з Богам, з Богам як АСОБАЮ, якая Духам Сваім Сьвятым, таксама Асобаю, усё ажыўляе, натхняе, цуды творыць, нас да вышняў Нябесных падымае, каб мы станавіліся ЧАЛАВЕКАМІ, падобнымі Хрысту. Хрыстос зусім рэальная гістарычная Асоба. Ён, будучы Богам, стаў Чалавекам каб мы маглі сваімі вачамі Бога бачыць, ды каб нас зрабіць багамі: супрацоўнікамі й творцамі, сынамі Божымі.

Вось, доктар, што значыць рэлігія. Пад уплывам уражаньняў з Вашых апавяданьняў, я напісаў артыкул: „А ты для чаго працуеш" у нашым *Голасе Царквы*. Спадзяюся, што Вы прачытаеце яго, і больш мяне зразумееце. Да Красы, Гармоніі й Дасканаласьці мы можам прыйсьці толькі праз Хрыста Бога, як Асобу, Каторая Сама ідэал Красы, Гармоніі й Дасканаласьці. Ніякая сіла, разумна дзеючая, ня можа быць нечым бяз формы, а толькі Асоба, тым болей Бог – Асоба.

Гэтая Асоба – Хрыстос першы раз прыйшла на зямлю, яна таксама прыйдзе й другі раз, каб ужо вечна панавала Краса, Любоў, Гармонія, Дасканаласьць. І шчасьлівы такі чалавек, які гэта ня толькі ведае, але й стараецца ўжо цяпер стацца гэтым Сьвятлом ад Сьвятла! Зь нявымоўнаю радасьцю тады такі выйдзе насустрач гэтаму Сьвятлу! А яшчэ большую радасьць будзе мець такі, калі ён мог зрабіць гэтым Сьвятлом многіх другіх. І калі-б Вы мяне належна зразумелі, і пачалі дзеяць у гэтым сэнсе, то творы Вашыя сталіся-б несьмяротнымі, а гэтым і агульналюдзкімі, бо гэта ня толькі тэма, але й аснова-мэта ўсяго чалавецтва. Сакрат навекі застанецца найбольш людзкім філязофам толькі таму, што ён розумам сваім знайшоў несьмяротную душу, і за гэта жыцьцё сваё аддаў! І гэтае пытаньне душы – аснова найбольшых пісьменьнікаў і паэтаў сьвету. Такіх патрабуе й наш Беларускі Народ. Найбольшым нашым паэтам, як такім, доўга будзе М. Багдановіч, бо ён быў блізкі да гэтага асноўнага пытаньня, як агульналюдзкага, і вялікая шкода, што нашыя паэты гэтага не разумеюць. Не разумеюць, бо ня бачаць Бога – Хрыста, ані навет не стараюцца пазнаць Яго.

Выбачайце, што столькі нагаварыў Вам, але нагаварыў таму, што Любоў – аснова асноваў, а ў Вас яна ёсьць, толькі трэба яе ўзмоцніць, падняць на ўзвышшы, дзе гэтая Любоў у дасканалай форме прабывае: да Неба, бо-ж Бог ёсьць Любоў. Ізноў блага мяне не зразумейце: Неба можа быць і на зямлі! У душы кожнага чалавека, розум якога стаўся МУДРАСЬЦЮ. Мудрасьць гэта ўжо праўленьне Бога ў нас.

працяг на 1-й бачынцы

ПРАДСТАЎНІКІ „ЗАМЕЖНАЙ БЕЛАРУСІ"

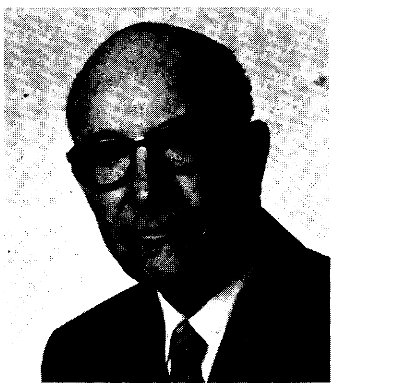

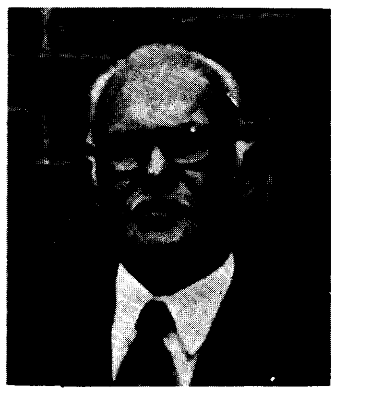

Сп. Уладзімер Бортнік і Сп. Праф. М. Нікан, добра ведамыя беларускаму грамадзтву, адведалі беларускія асяродкі ў ЗША й Канадзе

Women's Ministry

continued from page 4

'official' function, yet she undoubtedly remained at the center of the Church of the Apostles. This is very evident in Orthodox icons of the Ascension. In some churches, in the frescoes of the apse over the sanctuary, one sees, depicted in the bottom row, venerated teachers and bishops; then, higher up scenes of the Last Supper; and above them all – the Mother of God, stretching out her hands in prayer for the world.

Like the Mother of Jesus, other holy women surrounded and served our Lord. It was to them first that 'Rabboni' appeared after his resurrection and gave them the command to announce it to all the others; but Jesus Christ did not make them Apostles. It is wrong to see in this only a conformity to the social conditions of his time. If we believe that Jesus Christ is truly the incarnate Son of God, then the pattern which he ordered for his Church possesses an eternal validity.

The words, 'There is neither male nor female, for you are all one in Jesus Christ', are often used as an argument in favor of the priesthood for women. But this quotation should be taken in its context: in Galatians 3:27–28 St. Paul is talking about *baptism*, not about ordination. Both men and women are equally called to salvation, yet on earth neither womanhood nor manhood is cancelled in Christianity but is to be transfigured. This is abundantly shown in the lives of the holy women and of the Mother of God.

The Orthodox Church is reputed to be conservative and slow to change. Frustrating though this may seem at times, its wisdom is often evident in comparison with the experience of too-rapid changes in the Western Churches. The authorities of the Orthodox Church are unanimous in thinking that the ordination of women to the priesthood in the Western Churches will increase the obstacles to our reunion. We, the Orthodox, cannot judge those decisions taken in the West, but can only pray for God's guidance in this controversial step.

------

*) This article has been published in the *Eastern Churches Review*, A journal of Eastern Christendom, Vol.8, No.1, 1975. We are most grateful to the editor for the permission to reprint it here.

The author, Mrs. Militza Zernov, is a retired doctor (M.D.) and presently is a warden at the House of St. Gregory and St. Marcina in Oxford.

[1]) On deaconesses in the Christian East, see E. Theodorou, *I 'cheirotonia' i 'cheirothesia' ton diakonisson* (Athens 1954); also his article in *Thriskevtiki kai ithiki enkyklopaideia*, Vol.4 (Athens 1964), col.1144–51.

[2]) In the Byzantine rite, ordinations to the lesser orders – subdeacons, readers – take place outside the sanctuary, in the nave, and not during the course of the Divine Liturgy.

[3]) S.V. Troitskii, *Diakonissy v pravoslavnoi tserkvi* (St. Petersburg 1912) pp. 101, 107.

[4]) See Igumen'ia Ekaterina (Efimovskaia), *Diakonissy pervikh vekov khrystianstva* (Sergiev Posad 1909), pp. 12–14. Mother Ekaterina writes in this work that St. Gregory and St. Theosevia 'laid down conjugal duties in order to serve God better' when he was consecrated bishop, but she remained a thoughtful 'sister-wife' to him, never leaving him even in his exile and during all his trials, being a constant helper to him in his church work, while as deaconess she excelled in works of mercy.

[5]) For details, see S. Hackel in *ECR* (1967), pp. 264–6; also Troitskii, *op. cit.*, pp. 274–333.

[6]) The Orthodox tradition knows of examples of spiritual guidance given by men and women not in clerical orders. St. Anthony the Great (4th century), although a lay monk, became 'physician to all Egypt'; Symeon the Pious (10th century), spiritual father of St. Symeon the New Theologian, was also a lay monk. A number of women with spiritual insight and prophetic gifts were also known.

[7]) See life of St. Macrina by St. Gregory of Nyssa, translated by W. K. Lowther Clarke (London 1916); also Igumen'ia Ekaterina's study cited above. There is a notable dialogue between St. Macrina and her brother on 'The soul and the resurrection', about which Mother Ekaterina exclaims: 'What a vast intellect, what artistic feeling, what inner freedom in penetrating the most difficult theological questions, what a wide spiritual horizon combined with magnanimity of heart in this remarkable woman theologian.' Even more moving is the prayer on her deathbed that her brother records.

GOLDEN AGE

continued from page 6

people and the Byelorussian state, the Grand Duchy of Litva. In the 16th century, this level of accomplishment could not even be approached by Moscow, Poland or any other state in Eastern Europe. This is also the record which Soviet Russia tries to camouflage and falsify, thereby attempting to deny the cultural inheritance and historical achievements of the Byelorussian people. In this connection the change of names from the historical Litva to Byelorussia and from the historical Zhamoyc (Samogitia) to Lithuania, contributes to the confusion which the Russians exploit. However, a heritage of this scope and an abundance of documentary evidence from the era of the *Golden Age* still in existence, can not be suppressed either by might or by fraud.